

DIPLOMADOLGOZAT

JÓNÁSNÉ FAKAS BEATRIX

Neveléstudomány mesterszak

Budapest

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Neveléstudomány mesterszak

**A roma gyermekek nevelése az Újszentmargitai Hétszínvirág
Óvoda és Bölcsődében**

Belső konzulens: Dr . Fináncz Judit PhD

egyetemi docens

Készítette: **Jónásné Farkas Beatrix**

Neptun kód : XKSK6T

Levelező tagozat

Intézet/Tanszék : Neveléstudomány Intézet /

Gyermeknevelési Tanszék

Budapest

2023

Tartalomjegyzék:

1.Bevezetés	5
2. A roma családok Magyarországon	7
2.1 A család fogalma a család funkciói, szerepe.....	7
2.2 "Ki a roma" ma Magyarországon?.....	9
2.3 A roma családok kultúrája , szokásai	14
3. A roma gyermekek nevelése az óvodában	15
3.1. A roma családok és az óvoda	16
3.2 Integrációs nevelés az óvodában.....	17
4. Empirikus vizsgálat az Újszentmargitai Hétszínvirág Óvodában	19
4.1. A kutatás módszertani ismertetése.....	19
4.2 Újszentmargita története.....	21
4.3 A településen élő roma családok szocializációja, szokásai, gyermeknevelési gyakorlata..	22
4.4 Újszentmargitai óvoda bemutatása	23
4.4.2 Újszentmargitai Hétszínvirág Óvoda és Bölcsőde jelenleg helyzete.....	24
4.4.3 Az intézmény pedagógiai programjának áttekintése és elemzése.....	26
4.5 A település és intézményeinek, kulturális életének, hagyományainak a bemutatása	30
4.6 Eredmények bemutatása	32
4.6.1 Óvodapedagógusi interjúk elemzése	32
4.6.2 A Országos Roma Önkormányzat Képviselővel az interjú elemzés.....	36
4.7 Kutatási kérdés megválaszolása	39
5. Összegzés	41
6. Irodalomjegyzék	42
7. Mellékletek	46
7.1 Pedagógus interjúk minta (1. sz. melléklet).....	46

7.1.2 A pedagógus interjú elemzése.....	47
7.2 Országos Roma Önkormányzat Képviselőjével az interjú minta (2. sz. melléklet).....	64
7.2.1 Országos Roma Önkormányzat Képviselőjével elemzése	65
7.3 Nyilatkozat - nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről(3.sz.melléklet).....	70
7.3.1 Nyilatkozat (4.sz. melléklet)	71
7.1.2 Diplomadolgozat Tartalmi Kivonata	72

„Én úgy gondolom, hogy a Magyarországnak szüksége van mindenkire.

És szeretnék gyerekeket, ezért is nem vész ki az én cigány fajom.”

(Hatodik osztályos kislány, Forray – Hegedűs, 1998. 5. o.)

1.Bevezetés

Diplomadolgozatomban azért választottam a roma gyermekek óvodai nevelését, mert hiszek a mottóban megfogalmazott gondolatban, hiszen szükség van mindenkire Magyarországon, származástól, nemtől függetlenül. A vizsgálatom elsődleges célja az újszentmargitai roma származású kisgyermekes szülők óvodai nevelési szokásai, a gyermekek hátránykompenzációja és a szülők gyermeknevelési gyakorlata és annak feltárása.

Aktuális a kérdéskör, hiszen az újszentmargitai településen, ahol dolgozom a lakosság arányát tekintve jelentős többségben élnek roma származású családok és sajnos nagy része még mindig mély szegénységben él. A szülők iskolázottsági szintje jóval a társadalmi átlagos szint alatt van, így a munkalehetőségek felé a legrosszabb feltételekkel indulnak. A romák hagyományosan örökölt mesterségeire pedig már nincs kereslet, sőt aki ismerte a mesterségeket azok már sajnos meghaltak és nem igazán adták át a tudást. Szülőként illetve óvodapedagógusként is jelentős mértékben érdekeltnek érzem magam az érintett témakörben. Másodrészt pedig a téma gyermekkoromat idézi, ugyanis Egyek Nagyközség olyan területén nőttem fel, ahol a lakosság nagyobb hányada roma volt. Ezt az adatot különböző okok miatt megbecsülni nehéz lenne, de tény, hogy azóta a romák száma növekvő tendenciát mutat. Később szemtanúja lettem néhány nem roma szülő ellenséges viselkedésének és végül, ami a legjobban megdöbbenett egy -két óvodapedagógus megnyilvánulása. Az előítélet tehát már az óvodában jelen van!? Ennek okai valószínűleg szerteágazóak. Saját álláspontom szerint a gyermek az gyermek, legyen bármilyen identitású, lehet ugyanolyan tündéri kis óvodás, mint a többi. Bőrszín és származás miatt egy gyermeket diszkriminálni vétek, ezzel együtt mérhetetlen sebeket ejthetünk személyiségében. Ez hozzájárul a kisgyermek negatív énképének kialakulásához, az erkölcsi, szociális érzelmeinek csorbulásához és még sorolhatnánk.

Néhány kedves gondolat a fent említett időszakról: nagy szeretettel emlékezem vissza pedagógusaimra gyermekként beleértve az óvodapedagógusokat is, akik szoros összetartó közösséget, kovácsolva végezték kitaró munkájukat. Irigylésre méltó, vidám, kiegyensúlyozott kapcsolatok jöttek létre roma és nem roma gyermekek között is.

A napköziben álmélkodva hallgattuk néhány roma gyermek ügyes hangszeres előadását és nem volt idegen számunkra a tanulásban jeleskedő roma tanuló sem. Bevallom őszintén valamelyest hasonló tapasztalatokat vártam gyermekemtől is óvodás éveitől, de sorra következtek a nem várt szituációk. Kisfiam minden nap élménybeszámolót tartott az óvodai életről. Kezdetben csodálkozva hallgattam, hogy a csoportban senki nem akarja megfogni a roma kisgyermek kezét.

Az előítéletes személyek legtöbbször nem ismerik el, hogy elegendő bizonyíték híján nyilatkozik. Hiányos emlékezésük eleve csak a számukra fontos tényeket emeli ki. Magára a társadalomra igenis jellemző, hogy nehezen fogadja el a különbözőségeket, az eltérő értékrendet.

Gordon W. Allport következő képen ír az előítéletről „, a más csoportokkal szemben történő elutasító viselkedésnek öt fokozatát különbözteti meg: szóbeli előítéletesség, elkerülés, hátrányos megkülönböztetés, testi erőszak, kiirtás. Ezt az öt fokozatot egyszerűsíti le háromra: szóban történő elutasítás (szóbeli előítéletesség), hátrányos megkülönböztetés (elkülönítés, diszkrimináció), testi erőszak (valamennyi változatával) ”. (Gordon W., 1999, 83 -84. o.)

A dolgozat a első részében szakirodalmi feltárást végzek és elemzek, következő részben empirikus vizsgálatomat mutatom be. A kutatásom során a kvalitatív, félig strukturált interjúk keretében vizsgáltam a kérdéskört. Mennyire vannak felkészülve az óvodapedagógusok a roma gyermekek nevelésére? Miért akadályozott a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése? Mit lehet elérni a velük való foglalkozással, honnan hová lehet eljuttatni a roma gyermekeket az óvodai neveléssel? Hogyan látja a óvodapedagógus a roma családokat az intézményes neveléssel szemben? Mi jellemzi a vizsgált óvodába járó roma gyermekek szociokulturális helyzetét? Milyen hátránykompenzációs tevékenységeket végeznek a település óvodájában? Hogyan alakul az óvoda és a családok kapcsolata, együttműködése? Milyen visszajelzések érkeznek az iskolából az óvodai hátránykompenzáció hatékonyságával kapcsolatban?

2. A roma családok Magyarországon

2.1 A család fogalma a funkciói, szerepe

Gyermekként ha arra gondoltam milyen családom lesz, akkor az jutott az eszembe, hogy az enyém lesz a legjobb család a világon, bár még akkor igazán nem értettem mit is jelent. De felnőttként egyértelművé vált számomra, hogy a családlét alapozza meg a boldogság kiegyensúlyozottság sikerét.

„A család primer, elsődleges nevelési tényező. Elsődlegessége abban áll, hogy:

1. a legkorábbi életszakasztól kezdve hat a fejlődő egyénre,
2. érzelmi kötelékei hosszantartó hatása alapvető érzelmi és viselkedési modelleket vésnek be a személyiségbe, és ezeket a diszpozíciókat tovább visszük az életbe,
3. közvetíti a családi és társadalmi értékrendszert, és így előkészíti az egyént arra, hogy teljes értékűen vegyen részt a társadalom működésében”¹

XXI. századra már annyira felgyorsult a világunk, hogy csökkenni látszik a családi stabilitás ereje, ez részben köszönhető lehet az anyagi háttér megingásának és társadalmi folyamatok felgyorsulásának. Lehetséges lenne, hogy a hirtelen mélyszegénység és gyors meggazdagodás befolyásolja a gyermekek iránti figyelem és megértés hiányát? Sokféle családi modell létezik és az elmúlt évek sok változást hoztak, hiszen a házasságok száma jelentősen megnőtt az új családtámogatási rendszereknek köszönhetően. Így a házasságba születendő gyermek aránya emelkedett az elmúlt időszakban.

Magyar Erzsébet tanulmányában (2006. 6. o.) részletesen taglalja a családi átrendeződéseket. A család, mint egység már az ókorban fellelhető volt, bár itt még egyszerűbb megközelítésről beszélünk, ami gyermekáldás és önfenntartás, önellátás. Már a *középkorban* a család fogalma tágabb értelmet kapott, itt már függőségi kapcsolat alakul ki, már számít a vérvonal. A ház népéhez tartozik a ház ura, felesége, gyerekei, inasok, cselédek, közvetlen rokonok tartoztak a családi egységbe.

---

¹Bagdy, 1995, idézi: Bodonyi – Busi – Vizelyi, 2006

16 -18. századra már kialakul a polgári réteg, de sajnos még itt sem beszélhetünk, érzelmi házasságokról még mindig előnyt élvez a társadalmi elvárás, a gazdasági és vagyoni helyzet.

19. századra urbanizációs változások, gazdasági és társadalmi elvárások hozzásegítik, hogy a család kerüljön a középpontba és a magánélet fontos tényezővé válik. A család a 20. századra, egy egységgé válik, a házasságokat szerelmi szálak erősítik. A családfő elsődleges feladata a család eltartása, a pénzkeresés, az édesanya a gyermek elsődleges nevelője lesz.

„A család fogalmának értelmezése szerint (Bodonyi – Hegedűs, 2006. 9. o.). Ha egyszerűen akarjuk meghatározni a család fogalmát, akkor a következőt mondhatjuk: a családot más csoportoktól az különbözteti meg, hogy különmemű személyekből áll, akik különböző (legalább két) generációhoz tartoznak. A család reprodukálja önmagát; vagyis nem új tagok fölvétele révén egészül ki, hanem „önerőből”.

„ Különböző társadalomtudományok kutatják a családot. Így például a néprajzi megközelítés a házasság szerint a családok három típusát különbözteti meg: monogám az a család, amely egy férfi és egy nő házasságán alapul. Poligám családról akkor beszélünk, ha a házasságot egy férfi több nővel köti. A legritkábban előforduló a poliandrán család, ahol egy nő több férfival házasodik.” (Bodonyi – Hegedűs, 2006. 9. o.).

A családhoz tartozó funkciók a következők lehetnek, *biológiai, gazdasági, érzelmi, társadalmi státusok, a betegek ellátása és az öregekről való gondoskodás, kulturális igény, családtagok életének irányítás és ellenőrzése. szocializáció. végezetül a család mint támogató rendszer* ezek az osztályok, hol egyik, hol másik kerül, előtérbe ezért állandó átalakulásban vannak. (Bodonyi – Busi – Vizelyi, 2006.)

Ezekből a funkcióból négyet emelnék ki amik a következők.

A biológiai funkció fő feladata a szaporodás, ami erős kötelékre buzdítja a családokat, hiszen a vérvonal életbe tartása fontos, összetartó erőre sarkal.

A gazdasági funkció fő tevékenysége, fogyasztás, ami befolyásoló tényező, hiszen a család jövedelme és annak mértéke függ tőle. Sok befolyásoló tényezőtől a legfontosabb, hogy a család hány főből áll és mennyi a kereset nagysága.

Az érzelmi funkció elsődlegesen egy gyermeknek érzelmi biztonságra van szüksége, amit először a család biztosít. Ha bizalmon alapuló kapcsolatuk van, akkor a szavaknak hitele van és így sikeresebb lehet a személyiség fejlődés. Az ember társas lény, egyedül nem megfelelően működik, szüksége van családra. A mikrocsoportként működő közösségben egymásra ható erős érzelmek alakulnak ki, ami az egyénnek biztonságot nyújt a mindennapokban.

*Szocializációs, nevelési funkció*ról, Bagdy Emőke így ír: „A család szocializációs funkciója többszintű. Ellátja a gyermek biológiai gondozását, biztosítja azokat a feltételeket, amelyek az éréshez és fejlődéshez szükségesek, ugyanakkor meghatározott magatartás és szerepmintákat is közvetít. Erre a primer szocializációs alapozásra épül azután a tudatos nevelés, a családi szoktatás, ellenőrzés, tanítás, fegyelmezés, jutalmazás. Így teremődnek meg a családon kívüli nevelés alapjai a személyiségben.” (Bagdy, 1995. 15. p. In. Bodonyi – Busi – Vizelyi 2006.)

A családban lévő *szerep* meghatározó az egyén életében. De ezek a szerepek idővel változnak az anya modell vagy apa modell már mást jelent, mint például a 18. században. A férfi és női szerepkör teljesen átalakult. A nők autóvezetnek vagy a férfiak besegítenek a gyereknevelésben vagy háztartási munkába. A tradicionális értékrend átalakulása más szerep helyzetet idézett elő pl.: mikor a gyermek tanítja a szülőt digitális eszközök használatára.

2.2 "Ki a roma" ma Magyarországon?

Kit nevezünk romának, ez a kérdés először talán könnyűnek tűnhet, de ha közelebbről meg vizsgáljuk, könnyen rájövünk, hogy ez jóval bonyolultabb. Roma vagy cigány? Ki a roma? Ki a cigány? Ezekkel a kérdésekkel már többször találkozunk. Ha valakinek azt mondják, hogy cigány, nem egy megszólítás, hanem egy elkülönítés, szinte egy pejoratív szó, addig a roma elnevezés hivatalos kontextusban használják. Valószínűsíthető, hogy ha keressük a válaszokat ezekre a kérdésekre, látnunk kell, hogy egy adott ország, hogy bántják a kisebbségével. Vagy esetünkben, milyen skatulyába szorítja a kisebbséget! Van szerepe a kisebbségnek az országon belül, feltehetnénk a kérdést. Romák számára van-e megfelelő munkaerőpiac, vagy kultúrájuk gyakorlására, esélyegyenlőségre vagy esetleg esélyük az megfelelő oktatásra. Ki tartja magát romának, azt sajnos nem csak önmaga dönti el, befolyásoló tényező, hogy az adott környezet, amiben él, az minek tartja, számít a felmenők ismerete. (Fleck - Szuhay, 2013.)

Épp a minap fültanúja voltam mikor két szülő beszélgetett egymással : „*Dik már játssza az agyát a cigánylány, hogy nem is cigány pedig az... ismerem ki az anyja meg ki az apja még a nagyanyját is és azok is cigányok* ,” ezek a mondatok jellegzetesek a kisebbség köreiben és meghatározzák egyes emberek hovatartozását.

Forray - Hegedüs a következőket mondja „ Ha abból indulunk ki, hogy a kultúra sokfélesége érték, vagy ha abból, hogy az etnikai identitás vállalása bármilyen konfliktusokkal jár is legitímálódása olyan egyéni és közösségi erőket mozgósíthat, amelyeket más úton feltárni és a társadalom szolgálatába állítani nem lehet, az etnikai újjászületést alapvetően pozitívan értékelhetjük.” (Forray-Hegedüs, 1998. 21. o.)

Az önmegvalósítás folyamatában figyelembe kell venni az ember sajátos értékeit, mert ami az egyik embernek kiteljesedés a másiknak az éppen zátonyra futás lehet.

Sőt kénytelenek vagyunk egymást figyelembe venni a gyors társadalmi átalakulás végett.

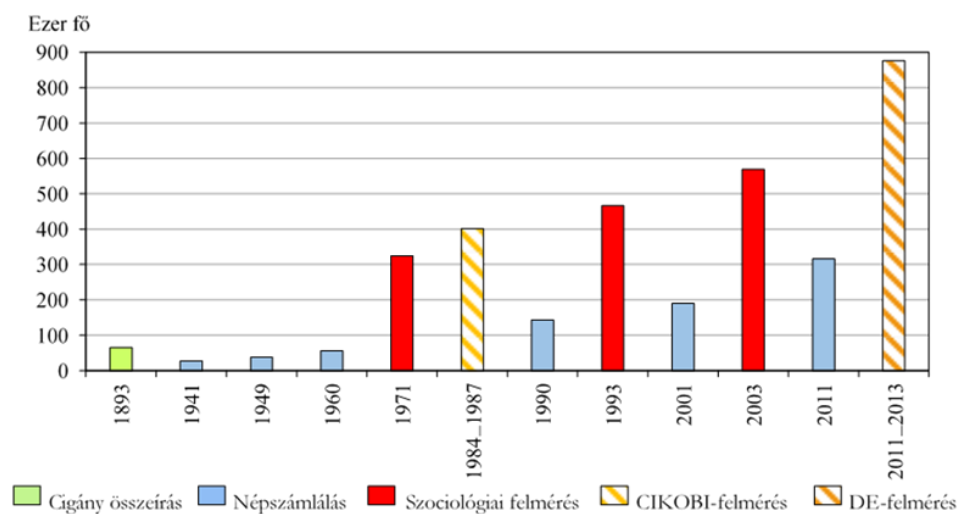
A hatályos nemzetiségi törvény értelmében a roma is nemzetiségnek tekintendő a következő megfogalmazásban. „Magyarország területén legalább egy évszázada honos népcsoport, az állam lakossága körében számszerű kisebbségben van, saját nyelve, kultúrája és hagyományai megkülönböztetik a lakosság többi részétől, összetartozás-tudat jellemzi.” (2011. évi CLXXIX. tv. 1.§).

„De kiket is tekintünk romának, illetve cigánynak Magyarországon? A statisztikai előrejelzésében a nem roma népességtől való megkülönböztetésre általában négyféle módszert alkalmaznak:

1. cigány anyanyelvű résznépesség,
2. cigány nemzetiségű résznépesség,
3. a kérdezőbiztos véleménye alapján statisztikai adatfelvételkor,
4. a lakókörnyezet véleménye alapján” (Hablicsek - Hablicsekné -Lángi, 2019. 40. o.)

2011-es népszámlálás alatt a nemzeti hovatartozás kérdésre nem volt kötelező válaszolni ennek a tudatában születettek az eredmények. Hiszen elveszítették az ősi nyelvet és talán ennek a hozadéka lehet, hogy nem jelölik be a nemzetiségüket vagy az előítéletek miatt. Ez kérdés marad! „2001-ben a teljes népesség 2,02%-a vallotta magát roma nemzetiséghez tartozónak, a 2011-es népszámláláskor ez az érték 3,18%-ra emelkedett” (Hablicsek - Hablicsekné -Lángi 2019. 47.o.)

1 ábra. A roma népesség száma Magyarországon 1893 -2013 között

Forrás: Kocsis–Kovács (1991), Kertesi–Kézdi (1998), Cserti Csapó (2008), Habcsek (2008), Pénzes–Pásztor (2014) alapján saját szerkesztés.

(Pénzes János –Tátrai Patrik –Pásztor István Zoltán, 2018. 9.o)

„A DE felmérése 2010 –13-ra keltezve több mint 876 ezer főre becsülte a cigányság számát (Pénzes–Pásztor 2014.), miközben a 2011-es népszámlálás –önbevalláson alapuló adatai – közel 316 ezer fős roma népességet közölt”. (Pénzes János –Tátrai Patrik –Pásztor István Zoltán 2018. 8. o.)

Roma népesség, Újszentmargitán 2007 – ben, sajnos nem találtam frissebb adatot, a Települési Esélyegyenlőségi Programjában (2007.) található 74 fő mondta magát roma kisebbségnek de tanulmányban is megemlítik, hogy valószínűsíthető, ez az arány jóval magasabb.

A értékek eltérő tendenciát mutatnak, magát a romakérdést tovább tanulmányozva visszakarodunk gyökereikhez, illetve feltárjuk az azonos vagy különböző szemszögből íródott témával kapcsolatos szakirodalmakat. Diósy Ágnes: Szentől szemben a magyarországi cigánysággal című könyve (2002.) amelynek célja kiemelten a pedagógusok és szociális pályán elhelyezkedők felkészítése. A roma népnek nagyon sok történelme van, talán annyi ahány helyen jártak és fellelhetőek nyomaik.

„Ha meg akarjuk érteni, miért alakult úgy a történelem, ahogyan alakult, arra kellene kísérletet tennünk, hogy beleéljük magunkat gondolatvilágukba, értékrendjükbe és ehhez képest tegyük vizsgálat tárgyává a gázsók gondolatvilágát, értékrendjét...” (Diósy, 2002. 8. o.)

Diósyval ellentétben Michael Sinclair Stewart angol antropológus hangoztatta kívülállóságot, ennek szellemében írta meg Daltestvérek című könyvét.

Az ő személyes története igazán a tapasztalatokon alapszik, hiszen 1984 -86-ban 15 hónapig roma nyelvet beszélő családok között élt Magyarországon, Harangoson.

Kísérletet tett arra, hogy befogadják és a romák társadalmi életébe beilleszkedjen.

Az ő mondandója nem kimondottan pedagógiai jellegű, bizonyítani szeretne volna, hogy egy kívülálló számára igenis megérthető az idegennek, vadnak, észszerűtlennek tartott viselkedés.

„Az első lecke, amit megtanultam, az volt, hogy óvatosan járjak el, sokáig figyeljek, mielőtt megszólalok és mindig, de mindig abból induljak ki, hogy ha nem értek meg valamilyen cselekedetet ez az én – orvoslásra szoruló – fogyatékoságom és nem az ő „butaságuk” vagy értelenségük következménye...” (Stewart, 1993. 12. o.)

E hozzáállásból van a legkevesebb a mai világban, a legtöbb publikáció a romakérdésből indul ki, ez azt jelenti, hogy elfogadja a többségi társadalom látásmódját, miszerint a roma, mint különálló csoport létezése kérdést vet föl. Maga a romakérdés kialakulásának is története van, amely visszavezethető majd hogy nem származásukig.

Évszázadokon át vándoroltak, de még ő maguk sem tudták honnan, mikor és miért indultak útnak. Az első felfedezés egy Hollandiában tanuló magyar teológustól származik (Vályi István), akinek egy folyóiratban közölt cikke hatására indultak meg nyelvészeti kutatások, melyek kimutatták a romák indiai eredetét.

„Az indiai eredet azonban még nem ad magyarázatot arra miért nem olvadtak be a többségi társadalomba. Az egész világon szétszóródott romák története mégis Európához kötődik, legfőképp európai néppé váltak” (Diósy, 2002. 8. o.)

Maga a roma közösség olyannyira erős volt, hogy ellen álltak a társadalmi hierarchia legalsó fokára elfoglalásának. Kevésbé sem hatotta meg őket a kiirtásukra felszólító rendeletek.

A romák hagyományos mesterségeik nem voltak könnyű munkák: vályogvetés, teknővájás, harangöntés, fűrőkészítés például, viszont szabad munkavállalók voltak, nem voltak kötöttségeik. Amikor egyes munkahelyen pedig megaláztatás érte őket, szégyenként élték meg a munkát. Így alakult ki náluk az az életelv, hogy mások eszén való túljárással keressenek pénzt. Tehát a tisztességes munkával visszaszerezhető a romák önbecsülése.

„ A cigányok első teljes 1782 -ben végzett összeírása feltárja az akkori gazdasági életbe betöltött szerepük fontosságát. A majdnem 44000 cigány közül a legtöbben kovácsok voltak. A puskapor és a puszkagolyó készítése, valamint a harangöntés szintén jelentősebb foglalkozásaik közé tartoztak. 1600 embert jegyeztek be muzsikusként. Mégis körülbelül 50 évvel a népszámlálás előtt már felbukkant és megfogalmazódott a „cigánykérdés”.

(Stewart, 1993. 61. o.)

A munkanélküliséget befolyásolhatja még a fiatal kor, a magasabb gyermekszám, a gyenge munkamorál. A felhalmozódott hátrányaik, szokásaik, az előítéletek, a legkiszolgáltatottabb helyzetet teremtik meg számukra illetve újabb negatív hatásokat gerjesztenek. Forray így ír Kutatások a cigányság iskolázásáról című könyvében „Negatív sajátosságként meg a hangos-ság, verekedés és a „mulatós nép” említése is, amely már az önkép negatív vonásaival van összefüggésben.” (Forray, 2015. 774. o.)

A próbálkozások ellenére is kevésbé iskolázottak, egészségesek és meglehetősen rosszak a lakáskörülményeik.

Az intézményes gyermekvédelem egyre több fiatalot kénytelen felvállalni. Kellő motiváció hiányában és a szociális hátrányok miatt kevesen jutnak el a középiskoláig és még kevesebben a felsőoktatásba és újra termelődik a munkanélküliek tömege. Forray -Kozma így nyilatkozik: „A Kelet- és Közép-Kelet-Európa népességében élő cigányságot minden érintett országban lényegében ugyanazok a problémák: szegénység, iskolázatlanság, nagy tömegek kilátástalan helyzete ” (Forray -Kozma, 2012. In Forray, 2015. 774. o.)

Így alakult ki a romák és a befogadó társadalom közötti egyre élesebb ellentét, de ezzel a történettel együtt tartózkodom mindenféle általánosítástól mind jellemzésükben, szituációkban. Az is köztudott, hogy a romák nem egyformák, mára csoportokra differenciálódtak.

Léteznek olyan csoportok amelyeknek sikerült egyenlő jogokkal integrálódni, de vannak amelyeknek ez csak részlegesen sikerült, ebből az következik, hogy a hasonló mozgalmak inkább ciklikusak.

„ Minden ország megpróbálkozott, próbálkozik azzal, hogy saját országa cigányságának helyzetét valamiképpen orvosolja. Az egyik a cigány, roma népesség nemzeti identitásának erősítése, hogy a támogatott közösség önszerveződő módon szólhasson bele sorsának alakításába. A másik lehetőség a kulturális önállóság hangsúlyozása, amely anyanyelv oktatást többnyelvűséget, néprajzi kutatásokat preferálja.” (Forray, 2015. 774. o.)

2.3 A roma családok kultúrája, szokásai

A roma családok eltérő élethelyzetben élnek, mint a nem roma családok, itt hihetetlenül nagy az összetartozás több generáció él együtt gyakran laknak egy szobában. Az életük az újszülött gyermek körül mozog, elég gyakran előfordul, hogy új jövevény érkezik a családba. Nagyon erős érzelmi hálóba születnek ezek a gyermek, ingergazdag a környezet, a szükségleteiket azonnal ki kell elégíteniük. A hagyományos roma családban senkit sem kényszerítenek semmire, de gyermekfáltés nagyon erős számukra.

„A kényeztetés és a féltés együttes hatására a szeparációs félelem és a dackorszak nem jelenik meg életkori sajátosságként a cigány gyermekek életében.” (Oppelt, 1996. 101. o.)

A gyermeket teljesen egyenrangúnak tarják, a korai tinédzserkortól már teljesen függetlenül kezelik. Ezáltal kettős érzés alakul ki, hiszen az iskolában még gyermeknek tekintendő, mivel a tankötelesség 16 évig történik, bár így sok esetben iskolakerülésről beszélünk. A gyermek igazi közössége a családja és saját közössége, ott érzi jól magát ez nyújt neki érzelmi biztonságot. Hihetetlenül intenzív és különleges kapcsolatot tapasztalható roma családtagok között, ami valójában irigyelhető. A gondolják a családok, hogy a középiskolás fiú már kész a családalapításra és nem az iskola fontos számára, valószínűleg az sem segít a továbbtanulásban, hogy nincs előttünk példa, aki jeleskedett volna az iskolában. Kimaradás főleg anyagi háttérre terelődik pl: ruházat, útiköltség és mivel a szülők munkanélküliek és ezért ezek a dolgok nem megoldhatók számukra.

Sajnos a romák háztartása nagyon sok esetben deficitese, hiszen több a kiadás, mint a bevétel, ami meglehetősen megnehezíti a mindennapjukat. Sajnos jelen van az éltükben az uzsora, ami sajnos azt jelenti, hogy egy kicsi, jelentéktelen összeget kölcsönöznek számukra és annak az / 50 vagy 100 % -os / kamattal növelt összegét kéri vissza tőlük. A roma háztartások jövedelmi viszonyaival kapcsolatban meglepően kevés ismerettel rendelkezünk, a hivatalos statisztikák nem különböztetik meg a háztartásokat azok etnikai hovatartozása szerint, így különböző szociológiai felmérések adataira tudunk támaszkodni.” (Policy Solutions, 2012. 22. o.)

Az egyes hagyományos roma csoportok a kultúrájuk konkrét részletei, összetevői, mint az életmód, a nyelv, a népszokások, hagyományok, vallás és hiedelemvilág tekintetében egymástól többnyire teljes mértékben különböznek, miközben a nem roma, mégis egységes etnikumnak látják őket.

A hagyományos roma közösségeket ugyanakkor a kultúrájuk minden további részletében a nagyfokú alkalmazkodóképesség és rugalmasság jellemzi. A változó környezethez igazodva akár egy nemzedék leforgása alatt is átalakulhatnak egy adott csoport szokásai.

3. A roma gyermekek nevelése az óvodában

A hangsúlyt akkor tesszük a tanulási folyamatra és a szocializációra, ha a romák szemszögéből vizsgáljuk a kölcsönös alkalmazkodást. Egyéni feladatuk megtanulni a két különböző társadalmi közegben élni. Így bonyolult helyzeteket is meg kell oldaniuk, ezért törekednek elrejtőzni, asszimilálódni vagy egyszerre helytállni a két közösségben. A kettős szocializáció folyamatában az etnikai csoport tagja beleszületik eredeti kultúrájába, szokásaiba, értékeibe, amelyet öntudaton kívül megtanul és emellett a közoktatás, a tömegkommunikáció által közvetített tartalmakkal belenő a többségi társadalom kultúrájába. A kettős szocializáció előre mozdulását elősegítheti, ha a kisebbségi és többségi kultúrának van átfedése, minél közelebb állnak egymáshoz annál gyorsabb a beilleszkedés.

Az asszimilációs folyamatot az is meggyorsíthatja, ha vannak olyan integrálódott emberek a kisebbségben, akik közvetítik az eltérő tartalmakat, tapasztalataikat. Ide sorolhatjuk a kétnyelvűséget is, de őszintén még nem találok beás nyelven beszélő pedagógussal a településen. Az integrálódásban fel kell ismerni egy nagy megoldandó feladatot, az egyén a csoport és a társadalom számára.

Az etnikai csoportokat segíteni kell a szociális elszigeteltség csökkentésében, a tanulásban, innovációban. Vélelmezhetően úgy a kétségtelen veszélyek is elháríthatók, mint például a gettók vagy a maffia jellegű szerveződések kialakulása. Ellenkező esetben a többségi távolságtartó magatartással a mindennapi élet legfontosabb területein nem fog megtörténni az egyetértés. (Forray – Hegedüs, 1998.)

3.1. A roma családok és az óvoda

Roma gyermeknek lenni Magyarországon nem feltétlenül könnyű feladat, a negatív megkülönböztetés, sok esetben fájdalmas számunkra. A társadalom velük szembeni szolidaritása pedig egyre csökken. Az erkölcsi, szociális normarendszert nekik is el kell sajátítaniuk, mivel ez a társadalom értéke. Ugyanakkor a kisebbség érdeke is hogy ebben sajátos kultúrájuk is szerepet kapjon.

Ez a nevelési intézmények között szállongó, elterjedt szólás az alapja a kiegyensúlyozott, kölcsönös bizalmat, szeretetet sugárzó gyermek és a pedagógus kapcsolatnak, amelyben a kisgyermek kedve szerint kibontakozhat.

Hihetetlen még mindig ennyi szakmai év után számomra, hogy ha a gyermekkel érdeklődési körére, élményeire építve, egyéni igény alapján beszélgettem, bár a roma vagy hátrányos helyzetű gyerekeknél ez több időt vett igénybe.

Bár nagyon szépen haladtak az ismeretszerzés lépcsőfokain felfelé. Ha a viselkedésük vezérlésében megtaláljuk a „gyenge pontot” amit rengeteg eleme befolyásol mint például: szükségletek, ízlés, igényszint, tabuk, tolerancia...stb, már kialakul a motiváció.

Azokat a célokat, amiket az ember terveiben kitűz, gyerekkorától kezdve egyéni ideológia, a siker és az a csoport határozza, meg amihez tartozik.

Így alakul ki az igényszint, melyet a gyermek képességei felső határáig növelhetünk.

„Az eddig bemutatott háttér adatok nélkülözhetetlenek annak megértéséhez hogyan alakul a gyermekek pályafutása a közoktatási rendszerben. Sajnos úgy tűnik, hogy a gyermekek életkorának növekedésével fordított arányban csökken az a szeretet, amely a közoktatási intézményekből feléjük árad.” (Forray-Hegedűs, 1998. 43. o.)

A településen dolgozók, szűkebb környezet és a falunk sokszínű természeti adottságainak közvetlen megismertetésével alapot nyújtunk gyermekek településhez való kötődésük kialakulásához.

Az óvoda különös gondot fordít a hátrányos helyzetű gyermekekkel való foglalkozásra és a másság tolerálására. Ennek szellemében kiemelt szerepet szánunk a gyermekvédelemnek és a szülőkkel való kapcsolattartásnak is.

A célunk, hogy neveljünk az óvodáskor végére testileg, lelkileg, szociálisan megfelelő fejlettséggel rendelkező gyermekeket akinek könnyen megy majd az iskolába lépés. E célunk elérésében jelentős szerepet szánunk a gazdag élményeket nyújtó, a nyitottságot, önállóságot, kreativitást, pozitív énképet is fejlesztő, programunk erősségei közé tartozó szabadidős tevékenységeknek.

Fontos feladatunk, hogy a megvalósítás garantálja a továbbképzési, a pályázati és a partneri kapcsolatok által adódó lehetőségeket maximálisan kihasználni, a szülői igényeket kielégíteni igyekvő, munkája iránt elkötelezett nevelőtestület. (Pedagógiai Program, 2022.)

„ Ezért is nagyon fontos az óvodás évek alatt megalapozni a pozitív érzelmeket. „ A cigány gyermekek iskolai eredményessége, előrehaladása, kisebb-nagyobb mértékben majdani életútja szempontjából kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a gyerek járt- e óvodába és ha járt, mennyi ideig...” (Forray -Hegedűs, 1998. 43. o.)

3.2 Integrációs nevelés az óvodában

Különböző kulturális környezetből érkező, eltérő fejlettségi szintet mutató, különböző értékrendet képviselő, más-más személyiségjegyekkel rendelkező gyerekek együtt nevelődnek.

Magyarországon 1993. óta törvény mondja ki, hogy mindenki olyan iskolában és ott tanuljon ahol neki számára legmegfelelőbb. (1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról)

Kutatások bizonyítják, hogy az integráltan tanuló gyermekek jobban teljesítenek, mint elkülönítetten tanított társaik. Az integráció mellett felsorakoztatott leggyakoribb érvek közé tartozik, hogy pozitív szociális magatartásmintát közvetít, a követelmények reálisabbak és igényesebbek és a gyerekeknek nem kell elszakadniuk a megszokott környezetüktől, családjuktól...stb.

Minden gyermek tárgyi-környezeti, emberi, gazdasági szükségletét kielégítő megoldás. A tanulásban nem akadályozott gyermekek pedig semmiféle hátrányt nem szenvednek, ha együtt nevelődnek speciális oktatási -nevelési szükségletű társaikkal.

Csak önmaguktól függ a teljesítményük, emellett még alkalmazkodóbbak, toleránsabbak, segítőkészebbek és együtt tudnak élni a mássággal. Persze tényeket csak tapasztalat útján lehet kiaknázni, de eddig nagyon pozitív eredmények születtek.

Az óvodai dolgozók munkáját megerősítette a (2009.) -ben kiadott óvodai integrációs program és gyakorlati útmutatók segítették az integrációs nevelést folytatók és bevezetni kívánók csoportját. (IPR program, 2009.)

Az integrációs nevelés bevezetésének feltételei vannak, amelyek nem kőbe vésott szabályok, hanem magától értetődő elemek: megfelelő gyógypedagógiai tudással rendelkező pedagógus, a csoporttársak pozitív viszonyulása más gyermekhez, befogadóképesség kialakítása, a család támogató hozzáállása, integrációbarát pedagógiai program, egyedi fejlettség szem előtt tartása...stb.

Szavakkal nem kifejezhető az a fejlődés, amelyek eme feltételek mellett végbe mennek. A nem közvetlen befolyásoló összetevők az Óvodai Fejlesztő Programban jelennek meg: az integrációt elősegítő csoportalakítás, ami biztosítja a hátrányos helyzetű gyerekek arányos eloszlását, szülők munkába állását biztosító nyitva tartás, csapat munka, esetmegbeszélések, pedagógiai munka kiemelt területei (kommunikáció, érzelmi nevelés, részletes anamnézis, egészséges életmódra nevelés...stb.), gyermekvédelem, egészségügyi ellátás, szociális segítségnyújtás, együttműködés óvodán kívüli szervezetekkel, óvoda-iskola átmenet támogatása, szülőkkel való kapcsolattartás, intézményi önértékelés...stb. (Erdőháti-Fülöp-Szabó-Tóthné, 2009.)

„ Valódi integrációról multikulturális tartalomról akkor beszélünk, ha teljesül minden gyerek joga a jó minőségű oktatáshoz, ugyanakkor az intézmény is úgy alakul át, hogy benne minden gyermeknek egyenlő helye legyen, egyenlő mértékben használhassa ki fejlődési potenciáját, s identitása megfelelő megerősítést nyerjen.” (Erdőháti- Fülöp-Szabó-Tóthné, 2009. 19-20. o.)

Az óvodai sikerességnek feltétele lenne a romaság otthoni, családi, mindennapi kultúrájának óvodai életbe való bevonása, és a multikulturális nevelés egy idegen kultúra elemeinek elsajátítása úgy, hogy közben sajátunkat megtartjuk megvalósítása.

Ahol az együttélést próbálják természetessé tenni, kicsit másképp közelednek a roma szülőkhöz, próbálják jobban megismerni őket, érdeklődéssel fordulni feléjük, ott megoldható problémákkal, de gördülékenyen és fokozottabban érvényesül a hivatással együtt járó felelősségérzet és kiváló a csoportközösség.

Az integrációs nevelést folytató óvodákban egyáltalán nem utasítják el a roma gyermekeket, a roma szülők igen büszkék gyermekükre, sikerélmény számukra, hogy gyermekük egyre több tevékenységben örömmel részt vesz. Nagyon fontos, hogy a családdal együtt partnerként segítünk a gyermeknek megtalálni a helyét az óvodában. Az óvodás roma gyermek változást hoz a család életébe, mert bizonyos követelményrendszert állít a család elé.

Mindenképp törekedésünk célja a gyerek szeretetén alapuló kapcsolat kialakítása, amely állandó irányításra szorul. (Szemán, 1996.)

Azok a roma gyermekek, akik nem járnak, óvodába vagy nagyon későn kezdik el az óvodába járást, a nap nagy részét felügyelet nélkül az utcán töltik és iskolaérettségük megállapításánál probléma merül fel. Ezért fokozatosan szorgalmazni kell védőnői segítséggel, hogy ezek a gyerekek minél hamarabb óvodába kerüljenek. Mint már említettem a pedagógusokat erre nem készítik fel annak ellenére, hogy belső készítésből kellene, hogy így cselekedjenek. A multikulturális neveléssel foglalkozó, a közoktatásban és felsőoktatásban egyaránt használt könyvek és eszközök kínálata ugyancsak hiányosnak mondható. Rendkívül előnyös lenne a hazánkban élő etnikai kisebbségről mélyebb ismereteket biztosítani a tanulóknak. Ha a kisebbségről szóló anyagrészek szervesen illeszkednének, a már meglévő tananyaghoz, az már előrelépés lenne a társadalom számára. Az integrált oktatás végső célja az integrált társadalom elérése lehet, de mindenekelőtt a befogadó társadalom szükséges az inkluzív nevelés létrehozásához. Az integráció, mint módszer szorgalmazza, hogy, a roma egyesüljenek saját kultúrájukkal, hiszen vallási és hiedelemviláguk máig élő szokásrendszert alakítottak ki, amely összetartó erőként ma is működik. A roma gyermek lemaradását csak akkor vagyunk képesek megérteni, ha tekintettel vagyunk etnikai kultúrájára. (Porkolábné- dr. Balogh -dr. Páli- Pintér -Szaitzné, 1996.)

4. Empirikus vizsgálat az Újszentmargitai Hétszínvirág Óvodában

4.1. A kutatás módszertani ismertetése

A vizsgálat során először a saját kollegáimat kérdeztem, az interjúk az óvoda nevelői szobájában történtek, nyugodt csendes, alvás időben. Ugyanazokat a kérdéseket tettem fel minden pedagógus részére, de természetesen egyenként beszélgettem velük. Az (5 interjú alany) - **óvodapedagógusokat** kérdeztem az intézménybe, interjúkérdések 14 kérdéskört boncolnak, az adott kérdések összekapcsolódnak, egymásra épülnek. Úgy gondolom, hogy az intézmény óvodapedagógusai, szakértelme segítségével igyekszem eredményessé tenni a kutatást, azon kívül a település egy legszakavatottabb emberével készítettem interjút, az **Országos Roma Önkormányzat Képviselőjével**. Egy -egy interjú alannyal kb. 1 óra intervallumban beszélgetünk. Az anonimitás miatt fiktív keresztneveket használtam.

A kérdések nagy részében a roma gyermekek nevelése áll a fókuszban, először a demográfiai kérdéseket tártam fel, majd személyes tapasztalataikra hagyatkozva kérdeztem őket, mit gondolnak intézményszinten belül pl.: a roma gyermekek hátránykompenzációjáról, szociokulturális helyzetükről, beilleszkedésükről stb. Azontúl interjút készítettem **volt intézmény vezetővel**, aki már nyugdíjas 3 éve, meghívtam az óvodában, és arról beszélgettünk kötetlenül irányított kérdés nélkül, hogy milyen is volt az óvoda mikor ő itt vezetőként dolgozott. Majd egy csoporton belüli **roma nagymamával** beszélgettem kötetlenül a roma szokásokról, a hagyományokról, hiedelmekről. Mivel nem megírt irányított beszélgetés volt, szakirodalom segítségével táron fel az interjút.

A kutatásom helyszínének az Újszentmargitai Hétszínvirág Óvoda és Bölcsődét választottam. Ebben az óvodában intézmény vezető helyettes pozícióban dolgozom, ezen kívül van egy csodálatos csoportom. Nevünk a „*Tigris*”, amelyet egy gyönyörű 19 főből álló, 4 -5 éves homogén, azonos korú gyermekek alkotnak, nagyon szeretem őket annál is inkább, mert egyedül vagyok a csoportban, mint óvodapedagógus. Sajnos a pedagógus hiány miatt nincs társam a munkám során. A kutatásom célja a településen élő roma családok nevelési szokásai, gyermeknevelési gyakorlata. A dolgozat összeállításakor a roma szülők megkérdezését is terveztem interjú formában, de ezt sajnos el kellett vetnem, mert több olyan incidens fűltanúja voltam az év elején, ahol a roma családok több esetben egymásnak estek az óvoda ajtón kívül és ahol hangzották a saját igazukat, ami a végén rendőri beavatkozást igényelt. Ezek a terhek miatt jobbnak láttam, hogy a szakavatott kollegáimat kérdezem és egy olyan embert, aki büszkén vállalja a nemzeti-ségeinek előnyeit és terheit egyaránt, megérti a kutatás lényegét, céljait.

A vizsgálatban a következő gondolatok, feltételezések körül próbáltam empirikusan körül járni a kérdéseket.

A kutatásom során a kvalitatív, félig strukturált interjúval teszem fel a kérdéseket. Miként gondolja, mennyire vannak felkészülve az óvodapedagógusok a roma gyermekek nevelésére? Miért akadályozott a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése? Mit lehet elérni a velük való foglalkozással, honnan hová lehet eljuttatni a roma gyermekeket az óvodai neveléssel? Hogyan látja a roma családokat az intézményes neveléssel szemben? Mi jellemzi a vizsgált óvodába járó roma gyermekek szociokulturális helyzetét?

Milyen hátránykompenzációs tevékenységeket végeznek a település óvodájában? Hogyan alakul az óvoda és a családok kapcsolata, együttműködése? Milyen visszajelzések érkeznek az iskolából az óvodai hátránykompenzáció hatékonyságával kapcsolatban?

Ezekre a kérdésekre próbálok a településen belül válaszokat felkutatni. Mivel ez a téma régóta foglalkoztat, kutatásomat már megelőzte számos beszélgetés az óvodapedagógusokkal, szülőkkel, gyermekközösségekkel és természetesen a romákkal is.

4.2 Újszentmargita története²

A község elődje Szentmargita (utalás Szent Margitra) az egykori Koponya (vagy Koponyasi) csárda környékén volt található (ma Bödönhát). IV. Béla király az egri püspökség birtokait megerősítő oklevelében (1261. szept. 9-én) kiemelte azokat, melyeket Szent István adományozott. Ezek közé tartozott Fehér-Szent-Margita, a hozzátartozó halászsokkal. A falu először az 1241 -42-es tatárjárás idején lett lerombolva. A falu lakosai a helyi nádasokba illetve mocsarak közé menekülve éltek túl. A tatárok elvonulása után kicsit arrébb építették fel falujukat Újszentmargita néven. Az eredetileg ott kanyargó Tiszából és egykori tavakból való halászatból éltek. A Tisza szabályozásakor ezek a mocsarak és tavak kiszáradtak és megszűntek.

A megmaradt holtág Selypes néven maradt fenn. Sokáig Árpád-házi Szent Margittal kapcsolták össze (a címer is erre utal), de az ő szentté avatása jóval az után történt, hogy hiteles források Szentmargita vagy Fehérszentmargita néven említették a falut.

Hajdú -Bihar településen egy kis közösség 1431 fő lakossal. Óvodánk a település központjában helyezkedik el. A falu gyermekein kívül Folyásról is hozzánk járnak az óvodáskorúak a két település önkormányzatai között létrejött közoktatási társulási megállapodás alapján, működik sok -sok éve már.

Tiszacsegétől északra, a Hortobágyi Nemzeti Park szélén található Újszentmargita. Vasúttal elérhető volt az Ohat-Pusztakócs–Nyíregyháza-vasútvonalon, amelynek két megállója (Kismargita és Újszentmargita) is volt. De azonban ez megváltozott, kihasználatlanság miatt a MÁV megszüntette a vonatközlekedést a térségben, és ezen a vonalon a Volán indított helyettesítő buszokat. A község elődje Szentmargita az egykori Koponya csárda környékén volt található.

---

²<https://ujszentmargita.hu/> és <https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%9Ajszentmargita>

4.3 A településen élő roma családok szocializációja, szokásai, gyermeknevelési gyakorlata

Többszöri családlátogatásom után tárom fel a következő jellemzőket, nincs bennem előítélet csak tényeket közlök és a tapasztalataimat írom le:

Az újszentmargitai roma családokra jellemző az alacsony szülői iskolázottság, és ami velejárója az erős motivátlanság és érdektelenség. Erősen jelen van az ingerszegény, elhanyagolt környezet, bizonytalanság, elutasítás, idegenség érzése. Szülői munkanélküliség /adott alkalommal eljárnak, közmunkába dolgoznak rövid ideig, de akkor is sokat vannak táppénzen / a rendszeres tevékenység és munkavégzés megtapasztalásának hiánya erősíti a kirekesztés érzését.

Jelentős váltás a gyermekek számára az eltérő értékrend, család és intézmény közötti különbség pl: a napirend hiánya és megfelelő higiénia gyakorlása, ezek a tényezők nehezítik számukra a beilleszkedést.

Néhány jelentős javaslat:

Már 3 éves kortól kerüljenek be az óvodába a roma gyermekek, ha nem tölti be a 3 évet a tárgyév augusztus 31- ig, akkor bölcsődei ellátás biztosításának lehetősége is adott számukra. Amennyiben lehetőség van rá, a lakóhely közelében levő óvodába kerüljenek a gyermekek. Lehetőség szerint építsünk a hagyományos roma kultúra (zene, tánc) jól bemutatható, motiváló, aktivizáló elemeire is, hogy otthonosabb környezetet tudjuk biztosítani nekik.

A családi szociokulturális háttér megismerése nagyon fontos lenne, az óvodapedagógusok számára ezáltal közelebb kerülhetnének a szülői megértéshez a tradíciók elmélyítéséhez.

A szülőkkel közös programok szervezése lehetővé teszi, hogy ismerje meg az óvodaműködést, meg kell látnia, hogy a gyermeke számára fejlődése elősegítéséhez nélkülözhetelen feltétel az óvodai jelenét.

Konfliktus esetén az óvodapedagógusok mindig beszéljék meg, ha lehet kettesben, más zavaró körülmény kiiktatásával a felmerült problémát a szülővel. Nem szabad hagyni elutasító érzést a szülőknél, mivel a negatív érzést a gyermek is érzékeli majd

„A szülőkkel való kapcsolat erősítése, a szülői bevonódás elősegítése, a szülői kompetencia támogatása terén jelentős szemléleti változások történtek, ennek ellenére a pedagógusok gyakran keveslik a szülők érdeklődését, a szülők pedig a pedagógusoktól kapott segítséget nem tartják elegendőnek helyzet jobbításához szükséges lenne többet tudnunk arról, hogy a pedagógusok mit gondolnak a szülők nevelési szokásairól, hiszen ezek a vélekedések a pedagógus és a szülők együttműködését jelentősen befolyásoló tényezők.”(Podráczky –Nyitrai, 2015. 359. o.)

Hátrányon belül három jelentőst emelnék ki:

Nyelvi hátrány: az iskola, óvoda magyar nyelvének nem megfelelő szintű ismerete sok esetben nagy gondot jelent, a szavak értelmezése sokszor tanulás lemaradást idéz elő. *Kulturális hátrány:* eltérő hagyományok, szokások, kulturális minták, szülők, nagyszülőktől tanulta keresése az intézményes rendszerben. *Szociális hátrány:* eltérő szocializációs folyamatok, alacsonyabb életszínvonal, beszűkült perspektívák, erősen korlátozott lehetőségek. (Babusik F, 2003.)

4.4 Újszentmargitai óvoda bemutatása

Tóth Istvánné volt óvodavezetőt kérdeztem a szép, régi időkről. Visszaemlékezést segített: Hétszínvirág Óvoda, Bölcsőde, Gyermekjóléti és Családsegítő szolgálat dokumentumai (2013)

Intézményünk 1962-ben épült.1979-ben bővült az óvoda konyhája, ami egyben közkonyhaként is működött. 1981-ben a tagóvodaként működő bödönháti intézmény megszűnt, a község belterületén a 2 csoportos óvoda 3 csoportossá bővült. 1983-ban az emelkedő gyerek létszám miatt 4 csoportosra bővült az intézmény. 1994-ben egy óvodai csoport bezárására került sor, a hatékonyabb intézménygondolkodás végett. 2003. szeptember 13- án a közös igazgatású intézmény felvette a Hunyadi Mátyás nevet. 2004. augusztus 13-án az óvoda Hétszínvirág nevet választotta és részben önálló intézmény lett. Az óvodával közös épületben helyezkedik el a konyha, ahol 2004. március 1-től az ÁNTSZ engedélye alapján 300 a napi főzési adag szám. Itt a feladatokat 1 ételmezésvezető, 2 szakács, 6 konyhai személyzet látta el akkoriban.

A mi óvodánk gyermekszerető dolgozói, fő erősségünket, miszerint a gyermekek szívesen járnak hozzánk és itt érzelmi biztonságban, családias légkörben tölték a mindennapjaikat, továbbra is elsőrendű célként tekintjük.

Barátságos, otthonos körülmények között, jól szervezett óvodai életünkben változatos tevékenységeken elsősorban a játékon keresztül valósítottuk meg óvodásaink személyiségének sokoldalú, harmonikus fejlesztését.

A mozgásfejlesztő játékokkal jól felszerelt, tágas udvarunk nyújtotta lehetőségeket kihasználva nagy hangsúlyt fektetünk a gyermekek testi képességeinek fejlesztésére, munkára nevelésére, a különböző korosztályok együtt tevékenykedtetésével a kooperáció és a kommunikáció fejlesztésére. A tornaterem, a só szoba és a speciális igényeket szolgálta ki.

Nagyon hittünk, hogy szűkebb környezetünk, a falu sokszínű természeti adottságainak közvetlen megismertetésével alapot nyújtunk gyermekeink településhez való kötődésének kialakulásához.

Különös gondot fordítunk a hátrányos helyzetű gyermekekkel való foglalkozásra és a másság tolerálására. Ennek szellemében kiemelt szerepet szánunk a gyermekvédelemnek és a szülőkkel való kapcsolattartásnak is.

Fő célunk volt az óvodáskor végére testileg, lelkileg, szociálisan megfelelő fejlettséggel várják az iskolába lépést.

A célunk volt elérésében jelentős szerepet szánunk a gazdag élményeket nyújtó, a nyitottságot, önállóságot, kreativitást, pozitív énképet is fejlesztő, programunk erősségei közé tartozó szabadidős tevékenységeknek.

Ehhez kellett hogy a megvalósítását garantálja a továbbképzési, a pályázati és a partneri kapcsolatok által adódó lehetőségeket maximálisan kihasználása a szülői igényeket kielégíteni igyekvő, munkája iránt elkötelezett nevelőtestület.

4.4.1 Újszentmargitai Hétszínvirág Óvoda és Bölcsőde jelenleg helyzet

Az Újszentmargitai Hétszínvirág Óvoda és Bölcsőde dolgozóit már 10 éve ismerem, jó szakmai kapcsolatban vagyunk. Az intézmény ténylegesen egy összezáró kiegyensúlyozott létesítmény.

Az intézmény befogadó képessége adott a település lélekszámához, ami 75 fő óvodai és 24 fő bölcsődei férőhely, így minden szülőt és gyermeket ismerek névről.

Jelenleg 3 óvodai csoportban 57 gyermek nevelését 5 óvodapedagógus látja el. Munkájukat 3 dajka segíti. Intézményünkben 76%-os a hátrányos helyzetű gyermekek száma. A kisebbséghez tartozók száma kb. 77%-a, ami növekvő tendenciát mutat.

Kifogástalan hozzáállás és gyermekközpontúság egyértelműen kirajzolódik, ez az intézmény dolgozói nem csak a szakmai elhivatottsága, de értelmi intelligenciája is kimagaslónak tekinthető. Hihetetlenül magas segítőkészség és az elfogadás jellemzi az itt dolgozó kollegákat.

Az is nagyon fontos ebben az intézményben, hogy az átlagtól magasabb a társadalmi rétegződés szétszórása.

Az itt dolgozó kollegáknak nagyon sok olyan problémával kell megküzdeni a mindennapok során, amivel nem feltétlenül kell egy átlagos óvodában pl: a higiéniai szokások nem megfelelőek, nagyon sok esetben fürdetik meg a gyermeket vagy adott esetekben a dajkanénik kimosás a gyermekek ruháikat. Ruhaadományokat gyűjtünk más településről és így tudnak biztosítani váltóruhákat a gyermekek számára.

A intézményvezető és a fenntartó mindent megtesz hogy a segítse a roma szülőket, hogy a normál értékrend számukra rögzös úton vezesse őket. Mivel a település nagyobb százaléka a szülőknél közmunka programba dolgozik, így a fenntartó / Polgármester napi kapcsolatban van velük és segíti őket.

Főként most, hogy már majd nem kész a 250 milliós pályázati forrásból készült **Tészta Üzem** ahol 150 /160 tonna tészta készülhet majd előre láthatólag évente. Termelő beruházás nagyon sok embernek nyújt majd stabil munkalehetőséget. Ezen túl az óvoda dolgozói azon vannak, hogy a gyermekek minél több élményszerű kiránduláson vegyenek részt / pl: a legújabbak. Ötholdas pagony, Vadas park, Debreceni állatkert, tiszacsegei tiszaparti kirándulás /, és minden projekt végén, ami egy téma zárása, behívja a szülőket és különféle feladatokkal erősíti a szülők és intézmény kapcsolatát / pl: virágültetés, faültetés az óvoda udvaron együtt a gyermekükkel, kerítésfestés, a védőnő vagy házi orvos előadása /.

Az intézményben a humán orientációnak nagy hangsúlyt fektet a vezető, annak ellenére, hogy az óvoda bürokrációját nagyon erős. Ezt nagyon jól látja a vezető, hiszen ezeknek a szülőknél nagyon fontos az iránymutatás. A roma gyermek nagy része már bölcsődében is az intézménybe jár, sok esetben védőnő vagy épp a házi orvos javaslatára.

Azzal a céllal, hogy láthatóság legyen a gyermekek és az élete első három évében nyomon követhető legyen a nevelése, fejlődése. Ennek ellenére sok esetben már 3 évesen szociálisan fejlesztésre szorulnak jóval lemaradnak a normál szociokulturális családból érkező gyermekektől.

A gyermekek túl a szülők segítése az egyik legfontosabb feladatunk. Ennek elősegítéséért a nevelőtestületük a 2023-2024-es nevelési évtől **Szülők Iskoláját** program sorozatot indít havi 2 alkalommal, ahol nem csak az intézmény dolgozói és az utazó pedagógusok vesznek részt. Ide tartozik azon kívül a településen dolgozó háziorvos és a védőnő is. Projekt forrása a betervezett óvoda éves költségvetéséből lesz finanszírozva.

Készül majd tevékenység tervezet külön alkalmakra lebontva, és olyan elemet tartalmaz, hogy a szülők jobban eligazodjanak a nevelés rögzös útján.

Kezdve azzal mennyire fontos a higiéniai szokások és annak megfelelő betartása, a folyamatos étkezés a gyermekek számára azon túl a ruházkodás, és napirend kialakítása oda haza is. Ezeket a javaslatokat finoman, átláthatóan próbálja, majd a szakember gárda átadni a szülők számára.

A program működésével remélhetőleg javul az együttműködés a szülőkkel, hiszen ezek az alkalmak / előadások, interaktív módon vagy kiscsoportos vagy páros beszélgetésekkel történik. Így tudunk segíteni a szülőknek, hogy kialakuljon egy egységesebb szemlélet.

Az a cél, hogy minél zökkenőmentesebb legyen a gyermekek számára a fejlődésük és a felzárkóztatásuk (Pedagógiai Program, 2022.)

4.8 Az intézmény pedagógiai programjának áttekintése és elemzése

A diplomadolgozat összeállításakor mikor a dokumentum elemzés felmerült lehetőségként, hogy kerüljön a dolgozatba vizsgálati célból, akkor már folyt a pedagógia program újra értelmezése, átgondolása, ami azóta is tart. Ilyen indíttatásból, csak röviden elemzem, de ennek ellenére fontos számomra, hogy kitűzött célok mennyire találkoztak a nevelési értékekkel, célokkal a mindennapokban. A helyi pedagógiai program a Projekt módszertanát tartalmazza. Az elemzés során szakirodalomként használtam az Újszentmargitai Hétszínvirág Óvoda és Bölcsőde pedagógiai programját, Rabatin Edit Vezetői dokumentum elemzés (2017.) szakmai anyagát és a kérdéseket fogalmaztam meg Önértékelési kézikönyv segítségével (Hatodik kiadás Hatályos 2022. január 1. napjától.)

„ Az intézményben folyó nevelő-tanító munka során folyamatosan szükséges annak vizsgálata, hogy a pedagógiai programban megfogalmazott célok elérése reális-e az elért eredmények alapján.” (Önértékelési kézikönyv, 2022. 87. o.)

Megfogalmazott vezetői jövőkép, hogyan függ össze a pedagógiai program céljaival:

Meghatározott alapelvek feladatok, célok, megalapozzák a hely pedagógiai programjában meghatározott nevelés filozófia, pedagógiai érték, hogy érvényesüljön, ellenőrző tevékenységével segítségével, hozzá segíti a színvonalas pedagógiai munka megvalósulását. Már a vezetői programjában megfogalmazott pedagógiai hitvallása, illetve az öt évre szóló fejlesztési tervben célirányosan meghatározza a műveletben lévő és várható változásokat az intézmény mikro és makró környezetének figyelembevételével.

„A vezető feladata, hogy az intézményben közös értékeket fogadtasson el, amelyeket mindenki értelmezni tud, és tevékenységének részévé válhat. A jövőkép kialakítása, a megvalósítására irányuló stratégiaalkotás, továbbá a szervezet küldetésének tisztázása a vezető szerepének és munkájának kulcselemei.” (Önértékelési kézikönyv, 2022. 63. o.)

A pedagógiai program, céljainak összhangja:

Nevelési célok elérése, iskolarendszeren kívüli formában történik, ahol nevelő munkánk folyamatos a differenciálást, a rugalmasságot, komplexitást jellemzi, és felhasználjuk a különféle személyiségfejlesztés érdekében a gyermekközpontú nézőpontot, a gyermeki eredményein keresztül érzük el pedagógiai alapelveink céljait.

Az életkori sajátosságoknak megfelelő megerősítő alapkészségek kialakítása mellett, az egyéni ismeretszerzés, és abból az erős, stabil, képességnek megteremtése a cél, amiből majd kialakulhat a reális önkép, és annak elfogadása. Az óvoda nevelési programjában központi témájában előtérbe kerül a cél- és sikerorientált tevékenységek és nagyon fontos része egyéni képességek kiaknázása annak elérése érdekében végzett pedagógiai munka. A jellem ilyen irányú fejlesztését segíti elő a mentális egység kialakítása, a fizikai terhelés és lelki egészség egyensúlyának megteremtése, az ábrázoló tevékenység egyéniségformáló és képességgondozó eredményeinek felhasználása a nevelési célok elérése érdekében. „*az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, a gyermeki jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásának megerősítésére kell irányulnia, az egyenlő hozzáférés biztosításával*” (Pedagógiai Program, 2022 .10.o.)

A pedagógiai program aktuális felülvizsgálatának biztosításával, a vezetői ellenőrzés és a belső hospitálás segítségével, felhasználásával nyomon követi a kitűzött célokat annak a gyakorlati megvalósulását. A meghatározott célok ellenőrzése folyamatos, a rendszeres vezetői ellenőrzés és annak eredményeit felhasználva van lehetőség, hogy nyomon követhetők, a pedagógiai programban leírt kitűzött célok megvalósulása.

„Ahhoz, hogy az intézmény vezetője hozzájáruljon az intézmény céljainak eléréséhez, a következő kulcsfontosságú felelősségi köröket és szerepeket kell betöltenie: biztosítani kell, hogy az intézmény üzemeltetése hatékonyan és eredményesen, vezetői hatáskörének megfelelően történjen, továbbá gondoskodnia kell az intézményhez kapcsolódó adminisztrációs kötelezettségek hatékony és eredményes elvégzéséről” (Önértékelési kézikönyv, 2022. 61.o.)

A pedagógiai program alapelvei, céljai, feladatai :

Feladatunk, hogy a képességfejlesztés mellett a gyermekek megszerezzék mindazokat a verbális képességeket, érzelmi kompetenciákat is, amelyek segítségével képességük segítségével, önmaguk és mások számára hasznosítani tudják. A pedagógiai programban leírt céltudatos mérési rendszernek alkalmas, vezetői ellenőrzés, diagnosztika, meghatározott indikátorok összesítésen történő mérése, alapján elkészített mérések, pontosabban az aktuális munkatervben rögzített, a nevelőtestületi megbeszélésen meghatározott céloknak megfelelően beépíti a szabályzó dokumentumok elkészítésébe a mérési eredményeket, a tanulási folyamat színvonalának emelésének megfelelően. Az intézményben működtető a gyermeki fejlődést nyomon követő dokumentációs rendszer, egy diagnosztika, melyre az egyéni fejlesztési tervek, programok épülnek.

A vezetői ellenőrzés után a szakmai értékeléseit, tapasztalatait beledolgozva az intézmény értékelési gyakorlatába, ez lesz a teljesítmény értékelés.

A stratégiai dokumentumok vezetői programban, és az éves beszámolón keresztül láthatóvá válik a fejlesztő célzatú értékelés és a pedagógiai munka színvonalának emelésének meghatározása. *„differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) tevékenységek tervezésével, szervezésével valósulnak meg.”* (Pedagógiai Program, 2022.11.o.)

Célok elérését támogató kapcsolatrendszeren keresztül:

Az intézmény működésének sikerességének eredményesebb működése érdekében megjelenik, hogy igénye van a személyes és interaktív közreműködésre az intézmény kapcsolat rendszerével, törekszik, hogy a partnerek elégedet legyenek, megfelelő legyen a kapcsolat és az esetleges hiányosságok korrekciójának kiküszöbölésére törekedjen. Folyamatosan találkozik a partnerek képviselőivel és részt vesz a velük való együttműködésben, kapcsolattartásban. Együttműködik a fenntartóval, sok esetben konstruáló magatartást folytat, hogy elérje a megfelelő célokat, ami a személyi forrás pénzügyi, tárgyi, személyi erőforrások biztosítása. *„A fenntartóval, az önkormányzattal a vezető és a vezetői funkciókat betöltő kollégákon keresztül tartjuk a kapcsolatot”* (Pedagógiai Program, 2022. 15.o.)

„Az intézmény vezetése a belső és a külső partnerek bevonásával alkotja meg az intézmény stratégiai és operatív terveit. A stratégiai tervezés eredménye a pedagógiai program, amely rögzíti a célokat, amelyek befolyásolják az intézményi pedagógiai folyamatot.” (Önértékelési kézikönyv” 2022. 80. o.)

A fejlesztő szemlélet érvényesülése megtörténik:

Az eredmények fejlesztését folyamatosan nyomon követi és ha szükséges javítja, korigálja összesíti. A feladatkört napi szinten figyeli és a fejlesztési célok megvalósulását nyomon követi, a stratégiai dokumentumokban, olyan tevékenységekben, amely óvodán belül vagy kívül van. „ *Az egyéni fejlesztési tervekhez meghatározó a gyermekek mérése során megismert képességszint, pedagógiai diagnózisok. A fejlesztési terv elengedhetetlen, hiszen az, egy tudatos, rendszeres eljárásokat leíró fejlesztési tervezet.*” (Pedagógiai Program, 2022.11.o.)

Az egyéni bánásmód érvényesülését:

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében rendelkeznek megfelelő információval a kollegák, hogy megfelelő fejlesztési tervet tudják készíteni egyénre szabva. Nagyon fontos, hogy a pedagógus rendelkezzen minden olyan információval, ami szükséges, hogy teljes képet kapjon a gyermek aktuális helyzetéről, pl.: szociális helyzet. Az intézménybe utazó pedagógusok segítik az óvodapedagógusok munkáit, ami egy támogató szakmai hálózat, heti szinten valósul meg. „ *Sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk. A nevelés hatására a sérülés arányában ki kell alakulnia az alkalmazkodó készségnek, az akarat erőnek, önállóságra való törekvésnek, együttműködésnek*” (Pedagógiai Program, 2022. 16. o.)

4.5 A település és intézményeinek, kulturális életének, hagyományainak a bemutatása

Az óvodai csoportomban járó roma gyermek édesanya beszámolója után írom le ezeket a rítusokat és hagyományokat, amit településszinten a roma családok betartanak tisztelnek és gyakorolnak:

Virrasztáskor összejönnek a rokonok, étellel, itallal kínálják őket természetesen és ők is hoznak, ez több éjszakán keresztül is tarthat, míg a halottat el nem temetik. Ilyenkor beszélgetnek a halottról, de csak a jót mondják el róla, szokás hosszabb meséket is mondania a halottról, soha nem mondanak rosszat a tisztelet miatt. A halottnak nagy tisztelet jár. A férfiak hat hétig, a közvetlen hozzátartozók hat hónapig nem borotválkoznak a temetés után.

Étkezéskor a halottnak is terítenek. Hat hét után ismét összejönnek, a rokonok halotti tort tartanak és isznak. Beszélgetnek, megemlékeznek a megboldogultról. Ezt egy év után megismétlik. És egy évig kötelező a gyászszín viselése a fekete, ha nem hordja, a hozzátartozó megszólítja érte. A halottak napján virágot, ételt, italt, cigarettát tesznek a sírra. Iváskor, mikor megemlékeznek, halottjaikról pár csepp italt öntenek a földre, s csak azután isznak.

Nagyon fontos számára halott rokon is, akihez olykor imádkoznak segítségért. Mikor meghal, mellé helyezik az értékes számára fontos tárgyat, hogy segítse a túlvilágon. Nagyon fontos a kedvenc ruhája, és még pénzt is raknak a koporsóba, hogy kitudja fizeni a túlvilágon a vámot, ami az átkeléshez kell.

Keresztelő nagyon fontos az éltükben nagyon vallásosak a településen, 6 hetesen keresztelik a gyermeket, mert ha nem történik meg rontást hoztak a családra, gyermekre. Több napig tart a keresztelő, ahol összejön a nagycsalád, köszöntik az újszülöttet, esznek, isznak ez olyan fontos számunkra, hogy akire haragosok, azok is kibékülnek, és együtt ünneplik a kisgyermeket. Nagyon megtisztelő keresztszülőnek lenni, nagy ajándékot hoz az újszülöttnak a keresztmama. A gyermek a hivatalos neve mellett kap egy romanevet is pl. Kaji , Puci, egy idő után mindenki így hívja őket. Megbonthatatlan a kapcsolat köztük, egymást testvérnek hívják, nem számít, hogy vérségi kapcsolatba vannak -e.

Házasság: Házasságkötés előtti udvarlás nem volt fontos. Az udvarlás csak az ismeretségig terjedt ez alig pár órát vehet igénybe. A vőlegény a kérő elment a lányos házhoz, de nem a lánnyal beszélt, hanem az apjával vagy a fiútestvérrel. A lányt feleségül az apától kell kérni, ha a lányt nem adják, akkor van a szöktetés.

Szöktetés után az első ünnep alkalmával szoktak kibékülni, amikor összejön a család. A romák életében az ünnepek fontos szerepet játszanak. Ha gyerek lesz, akkor a kibékülés tartós. A fiatalok hamar megbizonyosodnak egymás érzelmeiről. Templomi esküvő mai napig nincs, a legöregebb cigány adta össze őket. Ez a házasság a roma körében ugyanolyan törvényes volt mintha anyakönyvvezető előtt történt volna.

A született gyermekek roma nevet is kaptak illetve az anya vezetéknévét. Ha a lány érintetlen volt, akkor az alsószoknyáját kitették a sátor elé, ami bizonyította érintetlenségét. A házastársi hűséget igen szigorúan veszi, már ami a nőket illeti, s a házasságtörés igen ritka a településen. A roma emberek igen szenvedélyesek, s a hűtlen asszonyt szigorúan büntették. A férfiak ebben a tekintetben sokkal szabadabbak. A féltékeny feleség a férje csábítóját megveri, haját kitépi, orrát leharapja, üti vágja és jön a Rendőrség, OMSZ ...stb.

De ha az asszony látja, hogy a férjét kinézte egy fiatal romalány nem kell történnie házasságtörésnek, akkor is össze vissza veri, sőt jellemző, hogy még kórházba is juttatja. (Rostás –Farkas, 2000.)

4.6 Eredmények bemutatása

4.6.1 Óvodapedagógusi interjúk elemzése

(1. melléklet)

Négy kérdéskört azonosítottam, amiről azt gondoltam, hogy egymásra épülő témára kérdez rá, ilyen formában próbáltam elemezni a válaszokat.

A kutatási kérdéseket csoportosításánál az **első téma** csoport, amit elemzek, hogy „ *mióta van a szakmában és az intézményben , részt vett -e továbbképzésben., valamint, hogy dolgozott -e más intézményben*”. Az interjú alanyai nők voltak, életkoruk alapján összeségben a 40 éves korosztályt ölelik át. Az 5 óvodapedagógus különböző választ adott, de összeségében kitűnik, hogy tapasztalt, szakképzett kollegákról beszélünk. **Bea** volt az interjú alanyok között a legtapasztaltabb, aki 24 éve van a pedagógus pályán. A többi kollega 10 évnél kevesebb szakmai évet mondhat, magának

A következő kérdés „ *továbbképzésüket*” taglalja, itt megtudhatjuk, hogy minden pedagógus végzett különféle képzést, ami segíti a munkája során, így jobban átlátja a roma kérdést, hozzáállást, nevelési célokat. Ennek ellenére mégis **Vali** bizonyult a legszakavatottabbnak, mivel alapszakon roma pedagógusnak tanult „ *nemzetiségi óvodapedagógus szakon végeztem az alapképzést*”. *Főiskolai képzésem alatt Hajdúböszörményi Kincskereső Óvodában voltam gyakorlaton, ahol sok hasznos dolgot tanultam a roma családokkal kapcsolatban pl.: Család nevelés, hagyományok, értékek megismerésese.* ” 3. kérdés válaszai nagyon változóak voltak. Budapesten is dolgozott már az egyik kolléga, és van akinek ez az első intézménye.

A következő részben „ *A roma származású gyermekek aránya a csoportban*” kérdésre nagyon magas százalékban válaszoltak, bár ez nem volt meglepő. De a legmagasabb arány a **Gabi** csoportjában található, aki a következőket nyilatkozta „ *Kb. 90 %-ban vannak jelen a csoportban* ”, ez az adat nagyon magasnak bizonyult számomra. Ennek a magas százaléknak az az előnye, hogy a gyermekek hasonló környezetből, hasonló értékkel rendelkeznek, így kevesebb lehet a kirekesztés csoporton belül.

Hegedűs Roland így vélekedett a kérdésköréről „ Azokon a területeken, ahol magas a roma/cigány népesség aránya ott a pedagógusoknak is más kihívásokkal kell szembe nézni a mindennapi munkájuk során többek közt más a gyermekek igénye, másképpen beszélnek és többnyire a családjaik anyagihelyzete is más ” (Hegedűs ,2019. In Pankotai – Hegedűs, 2019. 2. o.)

„A szülők végzettsége szerinti ” eloszlásnál szinte minden pedagógus, az alul iskolázottságot hangsúlyozta. De volt olyan válasz is, ahol **Vali** és **Márta** arról számolt be, hogy a szülők nagy része nyolc általános iskolai végzettségű, de megtalálható közöttük felsőfokú végzettségű is. **Márta** „A szülők végzettsége vegyes, többségükben alacsony végzettségűek, 8 általános iskola, kevesebben középiskolai, még kevesebben felsőfokú végzettségűek, ” **Vali** a következőt mondta „ Két anyuka jelenleg főiskolai képzésben vesz részt, néhányan érettségizettek, illetve Okj-s képzésen vettek részt, azonban a legtöbben általános iskolai végzettséggel rendelkeznek ”

Kertesi Gábor – Kézdi Gábor kutatási eredménye ilyen formában vélekedik „ A roma fiatalok fele szakiskolában tanul tovább, és 10 %-nál is kisebb arányuk gimnáziumban. Az érettségit adó képzésben való részvétel alacsonyfoka, illetve a gimnáziumi továbbtanulási forma mérsékelt aránya a szakközépiskolával szemben, a felsőfokú továbbtanulási tervek igen korlátozott mértékét jelzi ”. (Keresi- Kézdi, 2009. 383. o.)

A „ szociokulturális helyzetét ” kérdésre jellemzően lakhatási, megélhetési, elhelyezkedési gondokkal küzdő szülőről számoltak be, ami a gyermekek minden napi életére is kihat. **Márta** a következőket mondta „Jellemzően lakhatási, megélhetési, elhelyezkedési gondokkal küszködnek a szülők ” **Gabi** így vélekedik a kérdésről „ A lakóköörülményeik szűkösek, többen mélyszegénységben élnek, a gyermekek szükségleteit nehezen vagy nem tudják kielégíteni. (Pl: ruházkodás vagy víz-, áram-, megfelelő fűtés hiánya) ”Ezek a tények sajnos jellemzőek a településen élők helyzetére, a napi gondok kihatnak a gyermek egészséges fejlődésére.

A következő kérdés, hogy „ Felkészültek -e az óvodapedagógusok ” ,a pedagógusok nagy része úgy gondolkodik, hogy igen, felvannak készülve. **Bea** így nyilatkozott „felvannak készülve a roma gyermekek nevelésére, hiszen több tovább képzésben vettek részt a kollegák ismerik a rétegződést a településen és mikor ide jöttek dolgozni tudták, hogy átlagosan több problémával kell majd megküzdeni ”.

A mondat második részében meg is fogalmazza, hogy amikor már ide jöttek dolgozni sejtették, hogy több és másabb jellegű problémával találkozhatnak majd. ”A foglalkozással, honnan -hová lehet eljuttatni őket ” kérdésre több variáció is született,

Volt, aki az egyéni képességeket helyezte előtérbe, de voltak olyanok, aki a pedagógusi hozzáállást firtatták. **Vali** a következő gondolatot fogalmazta meg „ Igazából ez az óvodapedagógustól függ szerintem. Minden gyermekhez vezet egy út, amit meg kell találni és ha ez megvan, akkor már lehet is haladni. ” **Gabi** így fogalmazott”

Egy cigány kisgyermek életében az óvodapedagógus kulcsfontosságú személy” míg **Márta** „*adott gyermek milyen fejlettségi szinten van*” ebből is kitűnik, hogy a gyermek és pedagógus megfelelő kapcsolata létfontosságú a gyermek fejlődése szempontjából .

A **harmadik** összefonódó kérdéssor a következőként alakult. „*Az együttműködés az intézménnyel*” kérdésnél meglepő módon nem intézményi szinten gondolkodtak, hanem a csoportjukban lévő szülőkről kezdtek beszélni. Így több esetben eltérő válaszok születtek, volt aki szoros kapcsolatról számolt be, volt aki bizalmi helyzetet helyezett előtérbe. **Márta** a kérdése ezt válaszolta „*Úgy érzem, hogy kölcsönös bizalom, elfogadás és tisztelet jellemzi a feleket, érvényesül az inkluzív szemléletmód*” és olyan, aki rögtön élménybeszámolót adott a nem megfelelő együttműködésről, így ezen jól látható volt, hogy szinte mindenkinek más tapasztata van ebben a kérdésben. **Ági** „*de ez sajnos vannak olyan családok, akik zárkózottabbak, perem részen élnek sok esetben elutasítok nehezen akarnak együttműködni az intézménnyel*”. „*Az intézményes neveléssel kapcsolatban*” jellemzően a válaszok a nem megfelelő hozzáállást mutatják a szülők részéről, több esetben a rendszer szabályait, a következeteséget nehezen fogadják el a szülők. **Vali** a következőket mondta „*Azt tapasztaltam, hogy egy részük egyáltalán nem érdeklődik a gyermek óvodai fejlődéséről, inkább az érdeklődés annyiban kimerül, hogy evett-e, ivott-e a gyermek*”. Sok esetben kihat a gyermekre csoportbeli éltére, bár erre van pozitív példa is.

Az utolsó kérdés ehhez a témakörhöz „*a roma gyermek helyzete*” a kollegák lemaradásról számoltak be. **Gabi** válasza így hangzott el „*Jellemző a testi fejletlenség, sivár érzelmi élet, fáradtság, elhanyagoltság.*” míg **Bea** pedig ezt válaszolta „*a kisgyermekeknek felzárkóztatásukban, esélyegyenlőség biztosításában, hátrány kompenzációban, fontos minden oldalról meg legyenek támogatva*” ezek a szavak is azt sugallják, hogy mennyire fontos a felzárkóztatás .

A **negyedik** kérdéskör a „*társadalmi beilleszkedésről*” szól. Meglepő lehet, hogy eltérő válaszok születtek, volt, aki az nyilatkozta, hogy a lehetőség adott számukra sok segítséget kapnak, ezáltal ez így nem feltétlenül probléma. **Bea** „*Én nem gondolnám, hogy akadályozott ma a már a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése, hiszen adottak a lehetőségek számunkra is*”, Voltatok, akik az ellenkezőit válaszolták, hogy nagyon is nehéz egy roma gyermek beilleszkedése valószínűleg, a társadalmi kirekesztés miatt. **Vali** „*A társadalom jelentős része elutasítja őket, így nem könnyű érvényesülniük.*”

„Teljesen különböző véleményt hallottam az alanyoktól az eltérő válaszok alapján valószínűsíthető, hogy érzelmi alapon ítélték meg a kérdést. „ A roma /cigány gyermekek óvodai beilleszkedését nehezíti, hogy a közösségük is mást tekint értéknek, mint a magyar társadalom” (Pankotai – Hegedűs, 2019. 3. o.)

A következő kérdésnél *”a hátránykompenzációs* „tevékenységekről kérdeztem kollégáimat. A dolgozók szerint az óvoda sokat tesz ezeknek a hátrányoknak a legküzdése ellen. **Bea** *„ A hátránykompenzációs tevékenységek közül mostanában bevezetett a Bátorító Csoport vagy Nyugi Ovi csoportról beszélünk* „ A Nyugi csoportot és a Bátorító csoportnál sajnos ezek a lehetőségek nem indultak be igazán, de egészen biztos, hogy eredményesnek bizonyulnak majd. Az utolsó kérdés „az iskola és az óvodai hátránykompenzáció hatását” elemzi, ez is változó eredményt hozott. Volt aki eredményes visszajelzésről beszélt, többek között erős szabályrendszer kialakulása, így az iskola könnyen tud építeni rá. **Ági** *„Pozitív hatásól számolhatok be, nagyon dicsérik a szokás szabály rendszerünket a jó kapcsolat az iskolával a minden gyermek számára fontos tényező”* de volt, aki negatív élményként élte meg. Hiszen a gyermeki képesség romlása, vagy az egyik évről a másikra való változást, negatív hatását kapta meg visszajelzésként az iskolától. **Vali** *„ Sajnos több tanító nyilatkozott az utóbbi időben úgy, hogy „egyre rosszabb gyerekegyes” érkezik hozzájuk az óvodából. A gyerekek érdektelenek, nincs feladattudatuk, stb. Ami valóban így van, ha az elmúlt hat évre visszagondolok, amikor az óvodába kerültem, egész mások voltak a gyerekek.”*

4.6.2 A Országos Roma Önkormányzat Képviselővel az interjú elemzés

(2. melléklet)

Az interjú hasznosnak bizonyult a kutatás témáihoz kapcsolódva. Az interjú alanyom nagyon őszintén és kendőzetlenül beszélt a településen élő romák életéről, a gyermek neveléséről, szokásairól. Fantasztikus eredményt ért el a romák között ,település szinten ő lett a **Cigány Vajda**, pedig szerintem ez nem igazán nőies szerepkör. A kérdések összességéből kiderül, hogy imádja a faluját, egy hihetetlenül segítős ember, és gyermekközpontú személyiség. Mindent tud, hogy mi történik a falujában. Amikor vége lett az interjúnak és kísértem ki visszafordult és közölte, hogy ő meg a **Szociális Bizottság külső tagja** ,és ezzel a titulussal sok segítséget tud nyújtani az öregeknek , élelmiszer csomagot osztanak az idősebbeknek, havi szinten ő szokta kivinni sőt megvásárolni is .Borzasztóan tetszett, hogy a **Polgárőrség tagja** is, mivel így tud vigyázni a fiatalokra esténkként. Egy csupa jó szívű emberrel beszélhettem, nagyon élveztem.

Az interjút **négy nagy részre** osztottam fel, próbáltam egy- egy témakört itt is felölelni. Az interjú alanyom a Országos Roma Önkormányzat Képviselője -Judit 55 éves, négy gyermek nagymamája, 40 éve házas.

Az **első** témakör volt, hogy ki is ő, „ *mi a feladata és mit gondol a romák helyzetéről a településen.* ” Arra a kérdésre „ *hogy mióta Képviselő* ” azt válaszolta hogy a „ *helyi Roma Önkormányzat Vezetőjének már több mint 20 éve dolgozom*” majd az Országos Roma Önkormányzathoz „ *2019 – ben FIROSZ területi nemzetiségi listája (Hajdú-Bihar megye) színeiben jutottam be*” a válaszokból kiderül, hogy élete nagy részét ez a munka határozta meg, amit olyan lelkesen csinált. Próbáltam érdeklődni „ *milyen feladatokat végez*”, a településen nagyon sok feladat találja meg, sok a segítségkérés ..az alany elmondása szerint „ *pl.: lakhatással kapcsolatos támogatások, élelmiszercsomagok, ruhaadományok temetéssel kapcsolatos feladatok idősebb emberek támogatása akár érzelmileg is, stb.* A beszélgetésből kiderül, hogy sok olyan feladatot is ellát, ami nem feltétlenül a feladatai közé kellene, hogy tartozzon, ilyen pl.: „ *de volt mikor Én fizettem a gyermekek osztálypénzét a szülő helyet* ” A segítség nyújtás a legnehezebb feladat.

Azt, hogy „mit gondol a romák helyzetéről település szinten”, a következőt válaszolta „Sajnos nem könnyű, a mai nap is folyton csörgött a telefonom, az egyik család lakása /háza, megszakadt a fél oldala, jelen pillanatban lakhatatlanná vált” ebből is látható, hogy nem igazán kedvező a helyzet a településen a lakásproblémák, megélhetési problémák állandósultak.

A **második** nagyobb rész, az együttműködésről szól az Óvoda és az Roma Önkormányzat együttműködéséről kérdeztem az alanyt. A két intézmény között megegyezéssel partner szerződés jött létre „együttműködési nyilatkozat a két intézmény között” amiben rendezvények lebonyolítását taglalják „legutóbb fánkot süttünk farsangra az egész óvoda gyermekei részére több mint 100 db-ot, a nyersanyagot is az önkormányzatunk biztosította - Éves szinten több rendezvény is van”. A beszélgetés alatt az is elhangzott, hogy a vezető több alkalommal kért segítséget a képviselő hölgytől, a roma szülők óvodai szabályainak kikerülése miatt. A következő kérdés, hogy „együttműködnek a roma szülők” sajnos nem igazán működik megfelelően „szegregálni szeretné a romákat a magyaroktól, egyszóval különbséget tesz a roma és a nem roma emberek között”

A **harmadik** kérdéskör a „multikulturális alapokon álló nevelési, oktatási szemlélethez” egy büszke nővel ültem szembe, akinek a mindennapjaiban a roma emberek megsegítése, megértése a legfontosabb „Én büszke nő vagyok nem szégyellem, hogy roma vagyok.” - „együttműködni mellett élni, megélni számomra az egyik legfontosabb dolog.” az utolsó mondata ebben a kérdésben „Az esélyt minden gyermeknek meg kell adni és ez az oktatásnak fontos üzenete kellene hogy legyen.” elmondása szerint őt is sok bántás érte élete során, amit nem haraggal hanem szeretettel viszonz.

Torgyik Judit (2005.) a következőket írta a témáról „A multikulturális nevelés nem csupán az eltérő rasszok, kultúrák, társadalmi csoportok iránti érzékenységet jelenti, hanem egyfajta paradigmaváltást is, amely magával hozza a különböző gondolkodásmódok értékékként való elfogadását, s egyszerűen természetesnek veszi a máságot”. (Torgyik, 2005. 33.o.)

A következő kérdés „a roma gyermekek nevelésével kapcsolatos”, így nyilatkozott amit olyan jó volt ezt hallani „A roma a gyermek az óvodában nagyon jó helyen vannak, örülök, hogy kötelező az óvoda és szülők már korán beadják bölcsődébe a gyermeküket, nagy szükségük van rá, támaszra szorulnak.” fontosnak tarja az intézményi beavatkozást, hogy időben megkapják a segítséget, mind a gyermekek, mind a szülők.

A következő egyben a utolsó kérdés ebben témában „*tradicionális roma nevelésről beszélgettük*”. Először a múltból kezdett beszélni csillogó szemekkel „*A cigányzenész lét eleme szíve volt a falunak muzsikusként cigánynak hívták őket, hegedültek, kannán doboltak vagy kanállal és tánc, de imádtam fantasztikus volt*”.

Majd közölte nem feltételül van most így, de „*még mindig össze tudok hozni egy táncsoportot, ruhánk, is van*” a tradíció megtartása megélése egy adott kultúrában olyan lételem, aminek elvesztése súlyos károkat okozhat a felnövő nemzedéknek.

A **negyedik** egyben az utolsó rész arról szól „*hogyan viszonyulnak a romák az intézményes neveléshez*”. *Több esetben van probléma, mondjuk ki, ők nem szeretik ha megmondják nekik, hogy neveljenek, nem szeretik a szabályokat, „Amilyen a roma családok egymás közötti, kérdéskor, viharos kapcsolati rendszerről számol be”. A szórakozás alatt pl.: keresztelők, születésnap, névnap, ballagás - természetesen a 8. osztályból, mert csak addig járnak iskolába, míg be nem töltik a 16. életévüket szóval, míg kötelező – karácsony, húsvét mindig van valami, hogy igyanak és utána veszekednek és hívják a Rendőrt, és másnap kibékülnek*”. Ez egy hullámzó érzelmi világról tesz tanúságot. „*Mit ajánlana a roma fiataloknak, akik ki akarnak törni a településről*”, erről a kérdéssel pozitívan számolt be. „*A fiatalok a legfontosabbak számomra, hiszen ők a jövő, több fiatalnak sikerült elkerülni, kiszakadni a roma világból elszakadni otthonról, már van köztük: Rendőr, Katona, Üzletvezető, Kisgyermeknevelő, Óvodapedagógus ezek a fiatalokat nagyon ritkán látni, itthon, mert a nagyvárosokban élnek ők szerencsések nekik sikerült nem tudta vissza húzni a család erős hatása*”. Ezek nagy megkönnyebbülések a jövő nemzedéknek, mivel van remény és pozitív példa előttünk.

Az alacsony elemszám miatt az eredmények nem alkalmasak arra, hogy messzemenő következtetéseket vonjunk le, ez nem is célunk. Azonban az alapvető irányvonalak és vélemények megismerhetők.

A vizsgálati eredmények azonosak az én elgondolásommal, tapasztalataimmal a kutatási kérdések eredményei nem mindig pozitívak, sok olyan probléma van rejtve a településen, ami nem feltétlenül volt kimondva, elmesélve. A kutatási kérdések boncolgatják a társadalmi beilleszkedést, vagy éppen a hátránykompenzációt az óvodában. Ezek lényegi kérdések, amit az óvoda, előtérbe helyezhet a pedagógia programjában, így teszünk mi is, és ennek megfelelően átdolgozzuk majd.

4.7 Kutatási kérdések megválaszolása

Újszentmargita településen élő roma gyermekek *szociokulturális helyzete* sokszor nem igazán kedvező, összegezve pedagógusok elmondása után írom. A lakókörnyezetük átlagtól elmaradó, a szűkösség jellemzi, sok esetben nincs megfelelő fűtés, nincs melegétel vagy időjáráshoz illő ruházat. A szülők iskola végzettsége tekintve nagy arányban 8. általános végzettségűek, településen élők túlsúlyban a közmunka programból élnek. Jellemzően elmondható, hogy a gyermekek számára nincs napirend, saját életritmusban élnek, több generáció lakik együtt. A *hátrány kompenzációs tevékenységeket* a pedagógusok két féle módon közelítik meg egyik egyéni képességek fejlesztése, pl.: utazó logopédus, fejlesztő pedagógus segítség nyújtása, prevenciós foglalkozások megsegítése, a másik pedig az élménynyújtás, érzelmileg gazdag környezetet teremteni és azokra a tevékenységekbe bevonni a gyermeket ami maradandó tapasztalatok nyújtanak számukra, pl.: Vojtina Bábszínház, az Ökocentrum, Állatkert, Vadaspark. A roma gyermekek *társadalmi beilleszkedése*, erre a kérdésre változó volt a megítélés, de nagyobb arány szerint, több esetben előítéletekkel van a társadalom feléjük. Több esetben át kell élniük már gyermekként a kirekesztést, vagy a családtagjaikon keresztül találkoznak az érzéssel, mindenképp szükségük van segítségre, pozitív visszajelzésre. Az *óvoda és a családok kapcsolata, együttműködése* fontos kérdés volt az interjú alatt, azt milyen a kapcsolat nem általánosítható. Vannak olyan szülők, akikkel nagyon könnyű az együttműködés befogadóak, elfogadják az intézményes rendszer szabályait. Ellenben vannak és ez nem kis százalékot érint, esetünkben olyan szülőkről beszélünk, akik nehezen nyitnak. Nagyon jól kell velük kommunikálni, és meggyőzni őket, hogy ezek dolgok a gyermekük érdekében történnek. A *visszajelzések érkeznek az iskolából* nagyon változó eredmények születettek, úgy gondolom erre a kérdésre a pedagógusok érzelmi alapon válaszoltak. Volt, aki pozitív példával jött és olyan is aki negatívnak élte meg a visszajelzéseket.

Összegzem az eddig leírtakat. A dolgozatom a roma gyermek az óvodában nevelés témakört vizsgálja, taglalja az újszentmargitai településen. A szakirodalmi rész többnyire a roma kérdéskört boncolgatja, segítségével feltárom a Magyarországon élő roma családok helyzetét, elmezem a család szerkezetét, majd roma családok kultúrája, szokásait követően jön a település és intézményeinek, kulturális életének, hagyományainak, valamint az ott élő romák helyzetének bemutatása, majd az intézmény szakmai és szervezeti dokumentációjának áttekintése és elemzése, majd az interjúk elemzése következik. A roma kultúra, szokásai kutatás legfőbb célja jelenleg, hogyan is nevelnek a roma családok kisgyermeket Újszentmargitán és hogyan látjuk ezt mi, pedagógus szemmel.

A dolgozat célja, az újszentmargitai roma gyermekek, roma családok élethelyzete, szokásaik, a roma gyermekek óvodai nevelése. Az elméleti részben a szakirodalom segítségével feltárom a Magyarországon élő roma családok helyzetét, elmezem a család szerkezetét, majd roma családok kultúrája, szokásait követően jön a település és intézményeinek, kulturális életének, hagyományainak, valamint az ott élő romák helyzetének bemutatása, majd az intézmény szakmai és szervezeti dokumentációjának áttekintése és elemzése, majd az interjúk elemzése következik. A dolgozat második része empirikus elemzés, az interjúk az 5 óvodapedagógussal és a településen élő Országos Roma Önkormányzat Képviselőjével készült. Kvalitatív munkám során a legismertebb módszert használtam, az interjút. A kutatási kérdéseimre választ kaptam, az interjúalanyok készségesek voltak majd elemeztem, és a feltett kérdésekre adott, válaszokat. A kérdések a roma gyermek társadalmi beilleszkedést, hátránykompenzáció elősegítése az óvodában vagy szociokulturális helyzetet boncolgatja. A megkérdezett alanyok optimálisan látják a roma szülők nevelési szokásait, gyermekek családban való helyzetét, és az intézménnyel való kapcsolatukat. A problémák adottak, nekünk pedig, mint óvodapedagógusnak vagy maga az óvodának meg kell tennünk mindent, hogy ezek a kisgyermekek, míg óvodások ne sérüljenek, és szertettel, és boldogan járjanak óvodába. A szülőknek pedig, könnyebben tudunk segíteni a gyermekek nevelésével kapcsolatban, hátránykompenzációban, ha járnak az óvodában. Az óvoda pedagógusai mindent megtesznek, hogy segítség ezeket a gyermekeket, és addig míg van olyan ember a településen, mint a Roma Képviselő asszony, addig lesz pozitív példa is.

5. Összegzés

A dolgozatom a roma gyermek az óvodában nevelést vizsgálja témakört taglalja az újszentmargitai településen. A szakirodalmi rész többnyire a roma kérdéskört boncolgatja, segítségével feltárom a Magyarországon élő roma családok helyzetét, elmezem a család szerkezetét, majd roma családok kultúrája, szokásai követően jön a település és intézményeinek, kulturális életének, hagyományainak, valamint az ott élő romák helyzetének bemutatása, majd az intézmény szakmai és szervezeti dokumentációjának áttekintése és elemzése, majd az interjúk elemzése következik. a romák kultúra, szokásai kutatás legfőbb célja jelenleg, hogyan is nevelnek a roma családok kisgyermeket Újszentmargitán, és hogyan látjuk ezt mi, pedagógus szemmel. A település óvodapedagógusaival beszélve, sok hasonlóságot véltem felfedezni a témával kapcsolatban. Kvalitatív kutatási módszerekből a legismertebbet használtam, az interjút. Az 5 óvodapedagógus, próbált a kutatási kérdéseimre válaszolni, majd egy roma képviselővel készítettem mély interjút. Munkám alatt a *nehéz* súlyú kérdéskörre is választ kaptam pl.: milyen a szocio-kulturális helyzet a településen. Az interjú alanyok készségesek voltak, a kérdésekre adott válaszok egyértelműek és tárgyilagosak. A megkérdezett alanyok optimálisan látják a roma szülők nevelési szokásait, gyermekek családban való helyzetét, és az intézménnyel való kapcsolatukat. A problémák adottak, nekünk pedig, mint óvodapedagógusnak vagy maga az óvodának meg kell tennünk mindent, hogy ezek a kisgyermek, míg óvodások ne sérüljenek, és szeretettel, és boldogan járjanak óvodába. A szülőknek pedig, könnyebben tudunk segíteni a gyermekek nevelésével kapcsolatban, hátránykompenzációban. Tapasztalataim, próbálkozásaim bizonyosságot tettek arra, hogy elképzeléseim létrehozhatók, a roma gyermekek helyzetére vonatkozó célkitűzéseink mellett határozottan ki kell tartanunk a fejlődés érdekében. Esetenként az intézménynek nyitottabbnak és elfogadóbbnak kell, hogy legyenek, hiszen ez mind a gyermek érdekét képviseli. Pozitív példa lehet, majd a gyermeknek számára a Roma Önkormányzat Képviselője, aki tisztességgel szakmaialázzattal végzi a feladatát.

„ a mi óvodánkban a gyermek, szülő, pedagógus egyaránt jól érzi magát. A gyermeki személyiséget tiszteletben tartjuk, az elfogadás, szeretet, megbecsülés és bizalom jellemzi a gyerekekhez való viszonyunkat.. ” (Pedagógiai Program, 2022. 7. o.)

6. Irodalomjegyzék:

1. **Allport Gordon Willard** (1999): Az előítélet, Kiadó: Osiris Könyvtár
2. **Bagdy Emőke** (1977): Családi szocializáció és személyiségzavarok: ,In. Dr. Bújna Elenóra : A szülői példa szerepe a családi nevelésben ,Kiadó: Konstantin Egyetem, Pedagógiai Kar Neveléstudományi Tanszék
- 3.**Bagdy Emőke** (1995) :Családi szocializációs és személyiségzavarok ,15. p. Kiadó :Tankönyv kiadó Intézet In. Bodonyi – Busi – Vizelyi ,Család , gyermek társadalom (2006.) Kiadó: ELTE PPK Neveléstudományi intézet
4. **Bagdy Emőke** (1977). Családi szocializáció és személyiségzavarok. Budapest: Tankönyvkiadó
- 5.**Bodonyi Edit – Hegedűs Judit** (2006.): A család fogalmának értelmezése 9.o -13.o.In .Bodonyi Edit Busi Etelka Hegedűs Judit Magyar Erzsébet Vizelyi Ágnes : Család , gyermek társadalom (2006) Kiadó: ETE PPK Neveléstudományi Intézet
- 6.**Babusik Ferenc** (2003) : A roma gyerekek óvodáztatása .<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-roma-gyerekek-ovodaztatasa> (Letöltés : 2022. 12.01. 14.55)
- 7.**Diósi Ágnes** (2002) : Szemtől szemben a magyarországi cigánysággal Kiadó, Budapest, Pont
- 8.**Dr. Bújna Elenóra:** A szülői példa szerepe a családi nevelésben Konstantin Egyetem, Pedagógiai Kar Neveléstudományi Tanszék Nyitra http://acta.bibl.u-szeged.hu/28946/1/modszertani_049_002_055-057.pdf (Letöltés 2023.01.16.)
- 9.**Erdőháti Imréné, Fülöp Istvánné, Szabóné Balogh Erika, Tóthné Domány Mária** (2009) :Az óvodai fejlesztőprogram bevezetése és működtetése , Gyakorlati útmutató, Hajdúszoboszló, Felelős kiadó :Oktador pedagógiai szolgáltató Intézet, készült: Hektográf nyomda, Püspökladány
- 10.**Fleck Gábor – Szuhay Péter – Lukács György** (2013) : Kérdések válaszok Cigányságról, Kiadó : Napvilág kiadó Kft
- 11.**Forray R. Katalin – Hegedűs T. András** (1988) : Cigánygyermek szocializációja Kiadó : Aula Kft.

12.Forray R. Katalin – Hegedűs T. András (2003): Cigányok, Iskola, Oktatáspolitikai Kiadó :Budapest Új Mandátum

13.Forray R. Katalin – Hegedűs T. András (1998) : A cigány gyermekek szocializációja , Kiadó: Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Aula kiadó kft

14.Forray R.Katalin - Kozma Tamás (2012): Equal Opportunity and National Identity: Roma Educational Policies in Eastern Europe. In: Napier, Diane B. – Majhanovich, Suzanne (eds.): Education, Dominance and Identity. Sense Publishers, Rotterdam, 65–82: In: Forray Katalin Kutatások a cigányság iskolázásáról (2015) Pécsi Kiadó : Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Romológia és Nevelésszociológia Tanszék
[.http://www.epa.hu/00600/00691/00142/pdf/EPA00691_mtud_2015_07_0771-0775.pdf](http://www.epa.hu/00600/00691/00142/pdf/EPA00691_mtud_2015_07_0771-0775.pdf)
(Letöltve.2023 01.02)

15.Forray R. Katalin (2015) : Kutatások a cigányság iskolázásáról Pécsi Kiadó : Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Romológia és Nevelésszociológia Tanszék 774 .o.
http://www.epa.hu/00600/00691/00142/pdf/EPA00691_mtud_2015_07_0771-0775.pdf (Letöltés2023.01.02)

16.Hablicsek László - Hablicsekné Ritche Márta -Lángi Tamás (2019) : A magyarországi romák népességszámának prognózisa regionális szinten1 2061-ig, 40.o., 47 o Competitio 2019. XVIII. évfolyam, 1–2. szám, 39–74. oldal doi: 10.21845/comp/2019/1–2/2
<https://ojs.lib.unideb.hu/competitio/article/view/5518/5310> (Letöltve 2023.02.01.)

17. IPR Az óvodai gyakorlatban (2009):Az óvodai fejlesztő program bevezetése és működtetése gyakorlati útmutató Kiadó : Oktador Pedagógiai Szolgáltató Intézet Hajdúböszörmény

18.Kertesi Gábor – Kézdi Gábor(2009) : Iskolázatlan szülők gyermekei és roma fiatalok a középiskolában Beszámoló az Educatio Életpálya-felmérésének 2006 és 2009 közötti hullámaiból.https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2017/11/14_Kertesi_Kezdi_TRIP2010.pdf
(Letöltés 2023.02.02)

19.Magyar Erzsébet (2006) : A család története 6 o- 9o. In .Bodonyi Edit- Busi Etelka-Hegedűs Judit- Magyar Erzsébet- Vizelyi Ágnes (2006) : A Gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése Család , gyermek , társalom, Lektorálta: Ballér Endre Kiadó :ELTE PPK Neveléstudományi intézet

20.Oppelt Katalin (1996): Cigány felzárkóztató programok elemzése. In: Molnár Anna (szerk.): Tájékoztató a kisebbségi oktatásügyről. Expanzió Humán Tanácsadó Kft., Bp.

- 21.Önértékelési kézikönyv** (Hatodik kiadás Hatályos 2022. január 1. napjától.),https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/psze/Onertekelesi_kezikonyv_2022.pdf (Letöltés 2022.12.12.)
- 22.Pankotai Fanni, Hegedűs Roland:**(2019) Roma/cigány óvodáskorú gyermekek integrációja három hátrányos helyzetű óvodában a szülőkkel való együttműködés alapján https://www.academia.edu/42173134/Roma_cigany_ovodas_koru_gyermekek_integracioja_három_hátrányos_helyzetű_óvodában_a_szülőkkel_való_együttműködés_alapján (Letöltés : 2022. 12.02. 19.00)
- 22.Podráczky Judit – NyitraiÁgnes**(2015):„Ezek a mai szülők!” – Kisgyermekkel foglalkozó pedagógusok szülőképeinek néhány jellegzetessége Képzés és gyakorlat 2015. 13. Évfolyam 1-2 szám DOI: 10.17165/TP.2015.1-2.25 35.o
http://trainingandpractice.hu/sites/default/files/kepzes_es_gyakorlat/tanulmanyok/tp-2015-1_2-25-Podraczky-Nyitrai-tanulmany.pdf (Letöltve 2023.03.06)
- 23.Porkolábné dr. Balogh Katalin ,dr. Páli Judit , Pintér Éva , Szaitzné Gregorits Anna** (1996): Komplex prevenció óvodai program Budapest <https://docplayer.hu/1148352-Komplex-prevencios-ovodai-program.html> (letöltés : 2022.12,12)
- 24.Pénzes János –Tátrai Patrik –Pásztor István Zoltán,(2018.)** : 8.o., 9 o Forrás: Kocsis–Kovács (1991), Kertesi–Kézdi (1998), Cserti Csapó (2008), Hablicsek (2008), Péntes–Pásztor (2014) alapján saját szerkesztés A roma népesség területi megoszlásának változása Magyarországon 1 ábra In TANULMÁNYOK Területi Statisztika, (2018) 58(1): 3–26; DOI: 10.15196/TS580101 A roma népesség területi megoszlásának változása Magyarországon az elmúlt évtizedekben1 . A roma népesség száma Magyarországon 1893-2013 között https://www.ksh.hu/statszemle_archive/terstat/2018/2018_01/ts580101.pdf(Letöltés 2023.03.10)
- 25.A Policy Solutions** politikai elemzése(2012) A romák helyzete Magyarországon Kiadó Friedrich Ebert Alapítvány számára 22 o. https://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzes/28/a_romak_helyzete_magyarorszagon.pdf (Letöltés 2022.12.12)
- 26.Rabatin Edit** (2017) :Vezetői dokumentum elemzés archiválva Újszentmargitai Hétszínvirág és Óvoda és Bölcsőde

- 27. Rostás –Farkas György**, A cigányság hagyomány és hiedelemvilága, Budapest, 2000. A kiadásért felel: A Cigány Tudományos Művészeti Társaság elnöke)
- 28. Torgyik Judit** (2005) : Fejezetek a multikulturális nevelésről Kiadó : Eötvös József Budapest
- 29. TóthZsuzsanna** 2020 .:Intézmény vezetői pályázat ,<http://ujszentmargita.hu/wp-content/uploads/2020/09/Vezet%C5%91i-program.pdf> (Letöltve :2022.11.12.)
- 30. Újszentmargita Község. Települési Esélyegyenlőségi. Programja** (2007) <https://docplayer.hu/23624495-Ujszentmargita-kozseg-telepulesi-eselyegyenlosegi-programja.html> (Letöltés 2023.05.01.)
- 31.** <https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%9Ajszentmargita> (Letöltés 2022.12.19.45)
- 32.** <https://ujszentmargita.hu/>(Letöltés : 2022. 12.02. 19.20)
- 33.** <https://ujszentmargita.hu/hetszinvirag-ovoda/> (Letöltés : 2022. 12.02. 20.20)
- 34. Újszentmargitai Hétszínvirág Óvoda és Bölcsőde Pedagógiai Programja** (2022)
<http://ujszentmargita.hu/wp-content/uploads/2021/04/PEDAG%C3%93GIAI-PROGRAM.-H%C3%A9tsz%C3%ADnvir%C3%A1g-%C3%BA>(Letöltés : 2022. 12.02. 17.20)
- 35. Stewart Michael Sinclair** (1994) : Daltestvérek Kiadó: Budapest, T-Twins MTA , Szociológiai Intézet, Max Weber Alapítvány, készült: OLITON kft-ben 12.o ,61o
- 36. Szemán Józsefné dr.** (1996) : Útmutató A hátrányos helyzetű cigány gyermekek óvodai neveléséhez Kiadó: Püspökladány, Hektográf nyomda
- 37. 2011. évi CLXXIX. tv. 1§ a nemzetiségek jogairól**
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100179.tv#lbj0idd2a> (Letöltés202301.20)
- 38. 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról**
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV> (letöltés 2023.01.19.)

7. Mellékletek

7.1 Pedagógus interjúk (1. sz. melléklet)

Interjúvázlat

Interjú óvodapedagógusok számára

1. Mióta van a pályán, milyen régóta dolgozik mint óvodapedagógus, mikor kezdett dolgozni az intézményben ?
2. Részt vett-e a témához kapcsolódó, bármilyen továbbképzésben ?
3. Dolgozott már más intézményben, ha igen akkor az vidéki vagy városi óvoda volt ?
4. A csoportjában milyen arányban vannak roma származású gyermekek ?
5. Milyen végzettségű szülők járnak a csoportjába ?
6. Mi jellemzi a vizsgált óvodába járó roma gyermekek szociokulturális helyzetét, mi a meglátása a témáról ?
7. Mit gondol a roma gyermekek helyzetéről intézményi szinten ?
8. Mit gondol hogyan alakul az óvoda és a roma családok kapcsolata, együttműködése az intézményben ?
9. Hogyan látja a roma családokat az intézményes neveléssel kapcsolatban?
10. Hogy gondolja mennyire vannak felkészülve az óvodapedagógusok a roma gyermekek nevelésére ?
11. Akadályozott-e a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése Ön szerint ?
12. Mi a tapasztalata a roma gyermekek óvodai neveléssel kapcsolatban, mit lehet elérni a velük való foglalkozással, honnan -hová lehet eljuttatni őket ?
13. Milyen hátránykompenzációs tevékenységeket végeznek a település óvodájában?
14. Milyen visszajelzések érkeznek az iskolából az óvodai hátránykompenzáció hatékonyságával kapcsolatban?

Együttműködését köszönöm!

7.1.2 A pedagógus interjú

1. Interjú az óvodapedagógusokkal - Vali (41 éves):

1. Mióta van a pályán, milyen régóta dolgozik, mint óvodapedagógus, mikor kezdett dolgozni az intézményben?

6 éve vagyok ebben az intézményben, ebből négy évig, mint dajka, egy évig, mint pedagógiai asszisztens, és egy évig, mint óvodapedagógus dolgoztam és dolgozok jelenleg is.

2. Részt vett-e a témához kapcsolódó, bármilyen továbbképzésben?

Továbbképzésen eddig nem vettem részt, azonban nemzetiségi óvodapedagógus szakon végeztem az alapképzést. Főiskolai képzésem alatt Hajdúböszörményi Kincskereső Óvodában voltam gyakorlaton, ahol sok hasznos dolgot tanultam a roma családokkal kapcsolatban pl.: Család nevelés, hagyományok, értékek megismerésese. Ez által talán könnyebben tudok egy-egy nehezebb helyzetet megoldani megérteni .

3. Dolgozott már más intézményben, ha igen akkor az vidéki vagy városi óvoda volt?

Nem dolgoztam más intézményben.

4. A csoportjában milyen arányban vannak roma származású gyermekek?

Kb 75%-ban.

5. Milyen végzettségű szülők járnak a csoportjába?

Két anyuka jelenleg főiskolai képzésben vesz részt, néhányan érettségizettek, illetve okj-s képzésen vettek részt, azonban a legtöbben általános iskolai végzettséggel rendelkeznek.

6. Mi jellemzi a vizsgált óvodába járó roma gyermekek szociokulturális helyzetét, mi a meglátása a témáról?

A roma családokban legfontosabb az „itt és most”, ennek megfelelően a gyermekeik fiziológiai szükségleteit szinte azonnal igyekeznek kielégíteni (pl. reggel akár út közben is adnak enni a gyerekeknek, illetve még az óvodából sem indulnak el már adják is a gyerek kezébe, amit hoztak neki). Igazából nincs napirendjük, esznek, ha éhesek, az sem fontos, hogy asztalnál fogyasztják el az ételt.

Legtöbben mélyszegénységben élnek, és elfogadják így a körülményeiket, még, aki tudna, az sem nagyon akar változtatni életminőségén.

Viszont a család (beleértve a nagyszülőket esetleg dédszülőket is, a rokonokat), az összetartás számukra sokkal fontosabb. Az óvodai beilleszkedés egy roma gyermeknek sokkal nehezebb tapasztalataim szerint, hiszen sok csomó szabályhoz kell alkalmazkodnia, amihez igazából ők nincsenek hozzászokva, mert otthon azt csinálták és úgy, ahogy akarták.

7. Mit gondol a roma gyermekek helyzetéről intézményi szinten?

A gyerekek néhány kivételtől eltekintve rendezetten járnak óvodába. Nagyon sok segítséget kapnak a helyi Roma Önkormányzattól, ruhaadományokat, élelmiszercsomagokat. A gyerekek kíváncsiak, érdeklődők, egy-egy tevékenység alkalmával odajönnek ugyan, viszont a figyelmük hamar elterelődik, hamar elfáradnak, azonban a meséket, a zenét, a hangszereket nagyon szeretik. A szabadban szeretnek leginkább lenni, a roma gyerekek szinte minden nap megkérdezik, hogy mikor megyünk már ki az udvarra.

8. Mit gondol hogyan alakul az óvoda és a roma családok kapcsolata, együttműködése az intézményben?

Eddigi tapasztalataim alapján úgy vélem az intézmény próbál a roma családokkal kapcsolatot teremteni, azonban vannak nehézségek. Van olyan roma család, aki egyáltalán nem hajlandó az óvodával való együttműködésre, mert zárkózott, félti a gyermekét, nem akar kilépni a saját kis közösségből. Van olyan, aki a beszélgetést, a reggeli szóváltást is kerüli, csak beengedi a gyereket a csoportszobába és már menne is. Sok esetben én kezdeményezek vele beszélgetést, hogy érdeklődjek, minden rendben van e/volt-e a gyermekkel. Aztán rövid, egyszerű mondatokban kapok csak választ. Észrevettem azt is, hogy a túl bonyolult körmondatokat nehezen értik meg, szívesebben kommunikálnak rövid, egyszerű mondatokban. Az óvodában több olyan programot szervezünk, ahova a szülők jelenlétére is számítunk, és sajnos sok esetben inkább aznap a gyermeket sem hozzák óvodába, csak, hogy ne kelljen neki (a szülőnek) ezeken a programokon részt venni. Próbálok őket rábeszélni, hogy jöjjenek, és ne fosztják meg a gyermeket ezektől az élményektől. Az idei farsangon már tapasztaltam egy kis előrelépést, mert sikerült két anyukát is meggyőzni, hogy jöjjenek el arra a délelőttre. Örültem neki, hogy ott voltak és ezt megmondtam nekik, mert úgy vélem, csak úgy tudok majd velük bizalmi kapcsolatot teremteni, ha érzetem, tudatom velük, hogy örülünk az érdeklődésüknek.

9. Hogyan látja a roma családokat az intézményes neveléssel kapcsolatban?

Azt tapasztaltam, hogy egy részük egyáltalán nem érdeklődik a gyermek óvodai fejlődéséről, inkább az érdeklődés annyiban kimerül, hogy evett-e, ivott-e a gyermek. Sokat azon háborodnak fel, hogy miért öltöztettük át a gyermeket, mi történt, amiért erre szükség volt. De igazából az óvodában folyó tevékenységekről nem érdeklődnek. A gyerekeknek szoktam mondani egy-egy alkotás után, hogy vigye haza és mutassa meg anyának, apának milyen ügyesen dolgozott ma.

10. Hogy gondolja mennyire vannak felkészülve az óvodapedagógusok a roma gyermekek nevelésére?

Azok az óvodapedagógusok, akik már eleve elutasítóak a romákkal szemben, azok szerintem nem tudnak felkészülni a roma gyermekek nevelésére. Akik viszont megértőek velük szemben, és el tudják fogadni az ő kultúrájukat, azoknak nem okoz nehézséget, hogy roma gyermek jár a csoportjába.

11. Akadályozott-e a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése Ön szerint ?

Sajnos, igen. A társadalom jelentős része elutasítja őket, így nem könnyű érvényesülniük. Emlékszek, amikor arról beszélgettem a gyerekekkel, hogy ki mit szeretne, mit kívánna magának, illetve a családjának. És az egyik roma kisfiú azt felelte, hogy „egy normális munkahelyet szeretnék apának, ahol romák is dolgozhatnak”.

Sajnos még mai napig vannak olyan munkahelyek, ahová romákat alaptól fel sem vesznek, csak azért mert roma. Még bizonyítani sincs esélye, hogy megfeleljen arra az állásra. Ha egy roma gyermek kicsi korától ebbe nő fel, hogy azt hallja őket kiközösítik, nem kellene a társadalomnak, kirekesztve érzi magát, ez már egy akadály, amit nehéz leküzdeni. Nagyon erős személyiségnek kell lennie, hogy ez ellen tudjon és akarjon tenni. Egy mélyszegénységben élő roma gyerekek nagy szüksége van egy pozitív példaképre, egy mintára, hogy célokat tűzzön ki maga elé és azt meg is valósítsa.

12. Mi a tapasztalata a roma gyermekek óvodai neveléssel kapcsolatban, mit lehet elérni a velük való foglalkozással, honnan -hová lehet eljuttatni őket?

Igazából ez az óvodapedagógustól függ szerintem. Minden gyermekhez vezet egy út, amit meg kell találni és ha ez megvan, akkor már lehet is haladni. Az biztos, hogy nem könnyű sem az út megtalálása, sem pedig az azt követő fejlődés.

De kemény munkával egy roma gyerekkel is el lehet érni a kitűzött célokat, és velük is meg lehet tanítani mindazt, amit az iskolába lépés előtt meg kell tanulnia, csak élményt kell biztosítani számára. (Emlékszek, tavaly festettünk a csoporttal és az egyik roma kisfiút is hívtam, hogy jöjjön ő is festeni. Nagyon tiltakozott, mert ő még sosem festett, láttam rajta, nagyon zavarban van. De azért kis idő múlva megpróbálta. Amikor látta, hogy az ecset nyomot hagy a papíron, rám nézett, és mosolyogva mondta, hogy „Óvónéni ez nagyon jó!”.)

Az nagyobb gondot jelent, hogy amit az óvodában elsajátít, azt otthon a család, a környezet pillanatok alatt le tudja rombolni. De azt tapasztalom, hogy már egyre kevesebb ezeknek a gyerekeknek a száma, akit a családja ennyire lefelé húzna. A csoportomban két olyan roma kisfiú is van, akik idén azért nem mennek iskolába, mert a szülő tisztában van vele, hogy gyermeke még nem érett az iskolára és úgy gondolták a következő év előnyükre válhat. Az egyik kisfiú apukája úgy fogalmazott „szeretném, ha többre vinné, mint én, szeretném, kihozni belőle a maximumot”.

13. Milyen hátránykompenzációs tevékenységeket végeznek a település óvodájában?

Elsősorban elengedhetetlen a gyermek(ek) megismerése, hiszen a tevékenységek szervezésében, a tervezésben, igazodni kell a gyerekek egyéni fejlettségi szintjéhez. Ebből kifolyólag a differenciálás nélkülözhetetlen. Ez már magában is kedvezően hat a gyermek fejlődésére, hiszen egy húzóerőt jelent a kisebbeknek. Amikor azt látja, hogy a másik gyerek már azt is meg tudja csinálni, neki már az is megy, akkor ez ösztönzőleg hat a kevésbé ügyes gyerekre.. Persze van olyan gyerek, akit egyáltalán nem érdekel, hogy ő kicsit le van maradva társaitól, őt a pozitív példa kiemelésével próbálom motiválni.

Hetente egyszer logopédus és gyógypedagógus foglalkozik egyéni- illetve mikrocsoportban a fejlesztést igénylő gyerekekkel.

Alkalmanként kirándulásokat szervezünk a gyerekeknek, ami a szülőknek semmibe sem kerül. Vittük őket a Vojtina Bábszínházba, az Ökocentrumba, Állatkertbe, Vadasparkba. De az óvodában is volt már lehetőségük számos rendezvényen részt venni, mint például a Sokszínvirág Zenekar előadásán, Ákom-Bákom bábcsoport előadásán, Vidámgyerekparty által interaktív játékokban vetélkedőben, óriásbuborékozásban stb.

14. Milyen visszajelzések érkeznek az iskolából az óvodai hátránykompenzáció hatékonyságával kapcsolatban?

Sajnos több tanító nyilatkozott az utóbbi időben úgy, hogy „egyre rosszabb gyerekanyag” érkezik hozzájuk az óvodából. A gyerekek érdektelenek, nincs feladattudatuk, stb. Ami valóban így van, ha az elmúlt hat évre visszagondolok, amikor az óvodába kerültem, egész mások voltak a gyerekek. Valószínű ebben nagy szerepe van társadalomnak, hiszen már sok minden megváltozott. Azonban azt gondolom, hogy nem azt kell nézni, épp hol tart a gyermek, hanem azt, hogy mióta bekerült az intézménybe milyen fejlődésen ment keresztül. Sajnos egy tanító néni ezt nem látja, hogy az óvodai évek alatt az adott gyermek mennyit fejlődött. A pedagógusoknak (iskolában, óvodában) nehéz dolguk van, hiszen egyre kevesebben vagyunk, és a sok-sok feladat miatt a hátránykompenzációra is kevesebb idő, energia marad. Emlékszek, nekünk óvodapedagógiai tanulmányaim alatt az egyik oktatónk azt mondta, „ha csak egy gyereket mentetek meg a lemorzsolódástól, már tettetek valamit és nem volt hiába való a munkátok!”

2. Interjú a óvodapedagógusoknak – Gabi (38 éves)

1. Mióta van a pályán, milyen régóta dolgozik mint óvodapedagógus, mikor kezdett dolgozni az intézményben ?

8 éve vagyok óvodapedagógus, 6 éve vagyok ebben az intézményben.

2. Részt vett-e a témához kapcsolódó, bármilyen továbbképzésben ?

Továbbképzésen nem vettem részt, viszont a tanulmányaim alatt elvégeztem a roma modult, amely az oklevelemhez tartozó romológia betétlappal járt.

3. Dolgozott már más intézményben, ha igen akkor az vidéki vagy városi óvoda volt ?

Igen dolgoztam falusi óvodában.

4. A csoportjában milyen arányban vannak roma származású gyermekek ?

Kb 90%-ban.

5. Milyen végzettségű szülők járnak a csoportjába ?

A többség általános iskolai vagy szakmunkásképző végzettségű. Néhány szülő érettségizett és 2 fő végzett főiskolát.

6. Mi jellemzi a vizsgált óvodába járó roma gyermekek szociokulturális helyzetét, mi a meglátása a témáról ?

A roma szülők általánosan alacsony iskolai végzettségűek. A lakókörülményeik szűkösek, többen mélyszegénységben élnek, a gyermekek szükségleteit nehezen vagy nem tudják kielégíteni. (Pl: ruházkodás vagy víz-, áram-, megfelelő fűtés hiánya....) Emellett szabadelvű a nevelési kultúrájuk nincsenek kötött napirendek pl: ebédidő, alvásidő...stb. A gyermekek mindig azt csinálhatnak otthon, amihez kedvük van, nincsenek szabályok. Jellemző még több generáció együttélése, a családhoz ragaszkodnak, mindenképp testvérhez iratják a kisebb gyermeket. Mindezek miatt az óvodai környezetben egy új helyzetben találják magukat, amely nehéz számukra, de érezhető, hogy a fejlődésük szempontjából előnyös.

7. Mit gondol a roma gyermekek helyzetéről intézményi szinten?

Az átlagképeség szinthez képest általánosan 2 éves lemaradás tapasztalható. Jellemző a testi fejletlenség, sivár érzelmi élet, fáradtság, elhanyagoltság. Néhányuk peremhelyzetű egy csoportban. Folyamatos felnőtt jelenlétet igényelnek, nagy szeretetre van szükségük.

8. Mit gondol hogyan alakul az óvoda és a roma családok kapcsolata, együttműködése az intézményben ?

Elsődleges feladatunk a szülőkkel való bizalmi kapcsolat kiépítése. A roma szülők nagyon távolságtartóak, motiválatlanok, érdektelenek az óvodával szemben. Ők nehezen megnyíló zárt közösség. Meg kell őket győzni, hogy minden a saját gyermekük érdekében történik. Ez nehéz feladat, de helytel, közzel sikerül. Ezt a törvények is elősegítik, hiszen ingyenesen étkeznek az óvodában, ha valaki pedig sokáig nem jár, óvodába juttatások megvonásával jár.

9. Hogyan látja a roma családokat az intézményes neveléssel kapcsolatban?

Néhány évtizeddel ezelőtt, még megtehették a szülők, hogy nem dolgoztak és nem is hordták a gyermeküket óvodába. Ma már a gazdasági helyzet és a törvények miatt rákényszerülnek. A roma gyermekek általában szeretnek óvodába járni, a jó dolgoknak örülnek a szülők is. Negatív hatás vagy konfliktus esetén viszont támadnak, a folyamatos diszkrimináció érzése felerősödik a sok pozitív hatás ellenére is.

10. Hogy gondolja, mennyire vannak felkészülve az óvodapedagógusok a roma gyermekek nevelésére?

Ez intézményfüggő. Ahol több a tapasztalat ott a pedagógusok rugalmasabban kezelik a roma kérdést, de sajnos ez a réteg a kevesebb. Illetve ezekben az intézményekben is megtalálhatóak a kiégés veszélyei és az, hogy a pedagógusok nem tudnak azonosulni a rájuk vonatkozó befogadó szemlélettel. Ahol kevesebb a cigány gyermek, vagy esetleg nincs ott egyáltalán nincsenek felkészülve erre.

11. Akadályozott-e a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése Ön szerint?

Mindenképpen az. Elsősorban a nem befogadó, toleráló társadalom miatt meg kell küzdeniük az előítéletekkel. Ez egyre nehezebbé válik, mert sajnos a mai gyermekek érzelmi intelligenciája lefelé mutató tendenciát mutat. A másodlagos tényező pedig a családi háttér. Amit a nevelési intézményben hétköznap megtanul, azt hétvégén az otthoni életmód lerombolja. Nagy szükségük van a támaszra, segítségre, szeretetre, kitartásra.

12. Mi a tapasztalata a roma gyermekek óvodai neveléssel kapcsolatban, mit lehet elérni a velük való foglalkozással, honnan -hová lehet eljuttatni őket ?

Egy cigány kisgyermek életében az óvodapedagógus kulcsfontosságú személy, fokozott figyelemre van szüksége. Óvodába kerüléskor a kognitív képességek és a szociabilitás fejletlensége jellemzi őket. (nem beszélnek, nem szobatiszták..)Az ingergazdag óvodai környezet nagyon tetszik nekik, mert otthon kevés játékuk van, így nagyon szeretik az eszközöket rövid időn belül motiválttá válnak a játékos foglalkozások iránt. Meg kell őket tanítani, játszani is, mert azt sem tudnak. Legtöbbször csak hangosan fogócskáznak vagy birkóznak. Az iskolaérettség eléréséig az óvodapedagógusok „emberfeletti” munkát végeznek, mert egy ember egész életében nem tanul annyit, mint az óvodában! Nagyon nagy szerepe van a pedagógusnak a lemorzsolódás megelőzésében, a gyermekek feladattudatának kialakításában. Van olyan gyermek, aki nem jut el az iskolaérettségig, de az már nem átlagos, hanem speciális eset. Megpróbáljuk felkészíteni arra, hogy az iskolában megállja a helyét, mert manapság a nagy osztálylétszámok, pedasszisztensek és gyógypedagógusok hiánya miatt az osztályfőnököknek nincs kapacitása arra, hogy egyedül segítse a felzárkózásukat.

13. Milyen hátránykompenzációs tevékenységeket végeznek a település óvodájában?

Számomra nagy segítséget nyújt (Porkolábné: Komplex prevenciós programja) A tevékenységekben az alkalmazott pedagógiai módszerek segítik hátránykompenzációt: pl: differenciálás, pozitív személyre szabott értékelés, motiváció...stb. Ezenkívül a pedagógiai szakszolgálat szakemberei szükség esetén beosztják az SNI-s és BTMN-es gyerekeket prevenciós foglalkozásokra. Az óvodapedagógusok pedig, külön tornát, zeneóvodát és néptáncot tartanak...A következő nevelési évtől indul majd a Nyugi Óvi és Bátor csoport nagyon bízom benne, hogy nagy segítségükre lesz ....

14. Milyen visszajelzések érkeznek az iskolából az óvodai hátránykompenzáció hatékonyságával kapcsolatban?

Általában jók a visszajelzések, de szükségesnek tartanánk, hogy a tanítók lássák azt, hogy egy kisgyermek honnan indult és hová jutott el 6 éves korára. Az iskola sajnos még nincs ráállva az „itt és most” elvre. Nem az individualizációt részesítik előnyben. A tanítók, tanárok túlterheltek, így a felsős korosztályban teljesen eltűnik a hátránykompenzáció és felerősödik a lemorzsolódás.

3. Interjú a óvodapedagógusoknak - Bea (42)

1. Mióta van a pályán, milyen régóta dolgozik mint óvodapedagógus, mikor kezdett dolgozni az intézményben ?

24 éve vagyok a pályán és 15 éve dolgozom ebben az intézményben .

2. Részt vett-e a témához kapcsolódó, bármilyen továbbképzésben ?

Igen több képzésben is résztvettem először is Romapedagógia képzésen, Esélyegyenőségprogram megvalósulása az óvodában, és a Tehetségfejlesztés tehetséggondozás hátrányos és halmazzottan hátrányos helyzetű gyermekek körében.

3. Dolgozott már más intézményben, ha igen akkor az vidéki vagy városi óvoda volt ?

Igen városi és vidéki óvodában is dolgoztam az elmúlt években.

4. A csoportjában milyen arányban vannak roma származású gyermekek ?

Igen a csoportban 80 % ban jelen vannak a roma gyermekek, de volt olyan évünk amikor 90 % volt az arány ,többségben kevert családokról beszélünk, ami azt jelenti, hogy valamelyik szülő magyar származású. A településen jól megfér a két nemzetiség egymás mellett szinte kiegészítik egymást, hiszen hasonló a nevelési szokásuk .

5. Milyen végzettségű szülők, járnak a csoportjába ?

A szülők nagy részben 8 általános végzet 10-12 % - uk szakmával rendelkezik , a szülők nagy része közmunka programba dolgozik, így időszakosan van munkalehetőségük, akinek szakmája van, azok eljárnak más településre dolgozni.

6. Mi jellemzi a vizsgált óvodába járó roma gyermekek szociokulturális helyzetét, mi a meglátása a témáról ?

A szociokulturális helyzetüket tekintve tényleg nagyon hátrányosak, sőt megkockáztattam (bár ilyen nincs)de ők 4H-s gyermekek, vagyis hihetetlenül halmozottan hátrányos helyzetűek. Legtöbb gyermeknél, családnál a lakáskörülmények nem megfelelő ,sok esetben nincs folyamatos munkalehetőség és az alkalmi munkák nem adtak folyamatos jövedelmet és sok esetben a gyermekekre járó jutatásból élnek, ami nem tart ki a hónap végéi.

7. Mit gondol a roma gyermekek helyzetéről intézményi szinten ?

Nagyon fontosnak tartom, hogy segítsünk ezeknek a kisgyermeknek felzárkóztatásukban , esélyegyenlőség biztosításában,, hátrány kompenzációban fontos, minden oldalról meg legyenek támogatva, a mi segítségünk mérvadó a kis életükben mi kihathat majd a felnőtt életükre is.

8. Mit gondol hogyan alakul az óvoda és a roma családok kapcsolata, együttműködése az intézményben ?

A óvodapedagógusaink évtizedek óta ezekkel a gyermekekkel foglalkoznak, úgy tudom van olyan pedagógus köztünk akinek a csoportjában járó gyermeknek már a nagymamája is hozzá járt óvodában. Az itt lévő kollegák nagyon befogadóak, elfogadóak a szülőkkel, gyermekekkel, bár már volt egy két eset mikor probléma merült fel egy- egy családdal de az intézmény próbája helyén kezelni ezeket a helyzeteket és intézményen belül tartani.

Tudnál ilyen helyzetről beszélni ? Ó talán a legfrissebből a gyermek, hajában fejtetű találtunk és a szülők nem kezelték le és úgy küldték a gyermeket óvodában , mikor megint szóltunk hogy nem lett lekezelve akkor napokig nem hozták óvodában, akkor kimentük hozzájuk, azt mondták, hogy nincs pénzük venni irtószert, így vásárol nekik az intézmény tetűirtószert. Akkor lekezelte az anya a gyermek fejbőrét , de nem szedte le a serkétet, és ekkor egy esetmegbeszélésre hívtuk be az édesanyát, átbeszéltük vele a tenni valóka, de sajnos akkor sem tudtuk elérni nála, hogy el végezze a tisztítást. Ez után a gyermek anyai nagymamáját megkérte az óvodavezetőnő, hogy segítsen az édesanyának leszedni a serkét a gyermek fejéről, mert a gyermek az édesanyának elmondása szerint nem engedi. Pár nap után megoldódott a helyzet , mikor már a nagyfi beavatkozott.

9. Hogyan látja a roma családokat az intézményes neveléssel kapcsolatban?

Vannak olyan családok akik nagyon együttműködőnek ,oda figyelnek a tanácsainkra ,kérdéseinkre mit kérünk partnereik, de viszont (ők vannak többen) vannak aki abszolút nem figyelnek, mennek a fejük után lehet mondani ,hogy érdektelenek, ,hogyan és miképpen kellene a gyermekeiket nevelni. Ők nem partnerek nagyon nehéz pl: az, hogy nem hozzák időben a gyermeket az óvodába vagy adott napon be sem hozzák a gyermeket igazolást nem hoznak az adott naptól. Sajnos a „Covid 19” óta sokat romlott a helyzet és mióta a online felületen találkoznak sok esetben az információval figyelem nélkül hagyják.

10. Hogy gondolja, mennyire vannak felkészülve az óvodapedagógusok a roma gyermekek nevelésére ?

Úgy velem az intézményben lévő óvodapedagógusok fel vannak készülve a roma gyermekek nevelésére, hiszen több tovább képzésben vettek részt, a kollegák ismerik a rétegződést a teleülésen és mikor ide jöttek dolgozni tudták, hogy átlagosan több problémával kell majd megküzdni mint talán egy kevésbé hátrányos óvodában, bár ezzel nem azt mondom, hogy ott nincs probléma, csak ott más jellegű felkészültség szükséges .

11. Akadályozott-e a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése Ön szerint ?

Én nem gondolná, ,hogy akadályozott ma mára roma gyermekek társadalmi beilleszkedése, hiszen adottak a lehetőségek számunkra is, itt az akadály elsősorba a családi háttér visszahúzása vagy más irány felé terelés,, vezetése.

12. Mi a tapasztalata a roma gyermekek óvodai neveléssel kapcsolatban, mit lehet elérni a velük való foglalkozással, honnan -hová lehet eljuttatni őket ?

*A roma gyermekek óvodai nevelésükben a szociális képesség, a szokás- szabályrendszere meg-
alapozására nagy hangsúlyt kell fektetni és talán a legfontosabb, de itt beszélhetünk a napirend
kialakításáról is. Azt, hogy mit lehet velük elérni az is egyéni, hiszen az befolyásoló tényező,
hogy milyen szinten áll a gyermek és milyen támogató a szülői háttér segíti, vagy adott esetben
akadályozza a gyermeket. Mindenkit más szintre kell eljuttatni, ezt képességbeli és érettségi
állapot is befolyásolja, de valahogy a roma gyermekek nem feltétlenül jutnak el arra a szintre,
minden esetben teljes normál szociokulturával háttérrel rendelkező gyermekek, de természetese-
sen vannak kivételek, akik hatalmasat tudnak törni előre, mint a társaik, és vannak közülük tehet-
ségesek pl.: ének- zene vagy mozgás képesség.*

13. Milyen hátránykompenzációs tevékenységeket végeznek a település óvodájában?

*A hátrány kompenzációs tevékenységek közül mostanában bevezetett a Bátorító Csoport vagy
Nyugi Ovi csoportról beszélünk. A Bátorító csoportban szorongó gátlásosabb gyermekkel fog-
lalkozunk. Főként a Nyugi Oviban éppen elfogadásról, a másságról, az agresszió kezelésről
szól, ezekkel érzékenyítjük a gyermekeket. Vannak akik tehetség műhelyekbe és gazdagító mű-
helyekbe vehetnek részt, ahol kipróbálhatnak olyan tevékenységeket, amelyek a normál kö-
rülmények nem igazán ismerhetőek meg. Az intézményünkben utazó fejlesztőpedagógus és lo-
gopédus fejleszti külön a gyermekeket. Itt is nagy a hátránykompenzációs tevékenység, igyekez-
nek a gyermekek képességeik minden oldalról megtámogatni, mert ha eljön az iskolakezdés
nagyon nagy lesz az egyéni képességi szint különbség. Szociális segítő, segíti heti egy alkalom-
mal a munkánkat .*

14. Milyen visszajelzések érkeznek az iskolából az óvodai hátránykompenzáció hatékonyságával kapcsolatban?

Az iskolában a visszajelzések szerencsére pozitívak, jól megalapozottak a szokás- szabályrendszerrel érkeznek a gyermekek és az alapvető társadalmi normákkal tisztában vannak.

4. Interjú a óvodapedagógusoknak – Ági néni

1. Mióta van a pályán, milyen régóta dolgozik mint óvodapedagógus, mikor kezdett dolgozni az intézményben ?

Négy éve dolgozom, mint óvoda pedagógus intézményben két éve dolgozom az intézményben.

2. Részt vett-e a témához kapcsolódó, bármilyen továbbképzésben?

Rész vettem az IPR képzésben és más intézménnyel közös munkában. Betekintést nyertem a helyi sajátosságainak megfelelően halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségének kiegyenlítésének lehetséges módszereibe, az integrált nevelés szemlélet módjába, eszköztárába. Fontos volt számomra, hogy gyermekvédelmi feleősként, gyermekvédelmi konferencián vehettem részt, ahol sok fontos lehetőségre világítottak rá.

3. Dolgozott már más intézményben, ha igen akkor az vidéki vagy városi óvoda volt ?

Igen dolgoztam városi Óvodában is.

4. A csoportjában milyen arányban vannak roma származású gyermekek ?

A csoportomban járó gyermekek kb.:70 %-a roma származású

5. Milyen végzettségű szülők járnak a csoportjába ?

Nagy részük 8 általános iskolai végzettségű, 3 olyan szülőt tudok aki rendelkezik valamilyen szakmával.

6. Mi jellemzi a vizsgált óvodába járó roma gyermekek szociokulturális helyzetét, mi a meglátása a témáról?

Az óvoda csoportba járó roma gyermekek szociokulturális helyzete változó . Vannak olyan szülők (bár ők vannak kevesebben) akik rendes 8 órás munkaviszonnyal rendelkeznek és így jövedelmük is állandó, ezeknél a családokkal egyértelműen látható, hogy hónapról hónapra fejlődik az életkörülményük. De nagyobb százalékban vannak, azok a szülők ahol nem tudják még a lakáshelyzetet sem megoldani.

Van olyan 7 éves gyermekem, aki elmondja, hogy 10 fő is alszik egy szobába és az is a mama háza. Ezekre a gyermekekre nagyon oda kell figyelni, hiszen a megfelelő étkezés hiánya is sok esetben jelen van. Ők a reggeli érkezés után rögtön megkapják a tízórait, az sem jelent gondot ha még akkor csak 7 óra van.

7. Mit gondol a roma gyermekek helyzetéről intézményi szinten?

Nagyon fontosnak tartom, hogy minél hamarabb az intézményes rendszerbe kerüljenek, hogy átláthatóság, figyelem folyamatoság már korán életük része legyen.

8. Mit gondol hogyan alakul az óvoda és a roma családok kapcsolata, együttműködése az intézményben ?

A roma családokkal való kapcsolat többnyire a hatékony munkának köszönhetően jól működik. De ez sajnos vannak olyan családok, akik zárkózottabbak, perem részen élnek, sok esetben elutasítók, nehezen akarnak együttműködni az intézménnyel, talán a szabályok betartása a legnehezebb számunkra, de ennek ellenére mégis megteesszük mindent, hogy megfelelő legyen a kapcsolat.

9. Hogyan látja a roma családokat az intézményes neveléssel kapcsolatban?

Erre a kérdésre sem tudok egységesen válaszolni, többnyire együttműködők a szakmai ajánlásunkat elfogadják. Segítségükre vannak, ha pl.: hivatalos dokumentumok kitöltésében, kezelsében kérnek segítséget. Többen vannak a családnál azok, akiknél az intézményi nevelés egyet jelent az egésznapos gyermekek megőrzéssel és alapvető szükségletek kielégítésével.

10. Hogy gondolja mennyire vannak felkészülve az óvodapedagógusok a roma gyermekek nevelésére ?

Úgy gondolom a főiskolai tanulmányaim során nem feltétlenül készítettek fel minket a roma gyermek nevelésére, persze Én nem jártam speciális nemzetiségi óvodapedagógus szakra, de jó lett volna, ha több információval végeztem volna. Ezért is szükséges a különböző továbbképzések ezekben a témakörben, hogy fel legyünk készülve a problémás helyzetekre.

11. Akadályozott-e a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése Ön szerint ?

A felnőttek részéről a roma kultúra hiányos vagy a nem megfelelő ismerete nehezíti a roma gyermekek beilleszkedését. A nem roma gyermek részére pedig otthon hallott, otthonról hozott előítéletek okoznak problémát, konfliktust. A beilleszkedést mi pedagógusok támogató attitűddel tudjuk őket segíteni Pedagógiai programunk részeként taglalja, hangsúlyozza szocializációs különbségek megfelelő kezelését.

12. Mi a tapasztalata a roma gyermekek óvodai neveléssel kapcsolatban, mit lehet elérni a velük való foglalkozással, honnan -hová lehet eljuttatni őket ?

A szocializációs nevelés előtérbe helyezésével fontos az önkiszolgálás, higiéniai szokások megismertetése, majd a játék eszközök megfelelő használatának valamint a társadalom által elvárt helyes viselkedés szabályok elmélyítése.

Az érzelmi biztonság megteremtése az érzelmi fejlődés egyéni képességeinek megfelelő fejlesztése roppant fontos a roma gyermek számára. Ha ezekkel a területekkel fel tudjuk őket zárkóztatni, akkor zökkenőmentesen kezdhetik meg az iskolát.

13. Milyen hátránykompenzációs tevékenységeket végeznek a település óvodájában?

A napirend megteremtése, szokás szabályrendszer kialakítása vagy a változatos étkezés biztosítása az életükben egy fontos lépés, hiszen ezek a feltételek nem adóttak otthon. Lényeges segítség lehet, hogy fejlesztőpedagógusként, részképességeket fejlesztése és a tanuláshoz pszichés funkciók, sérült funkciók javítása a feladataim köré tartozik. Szinte minden gyermeknek tudok valami többet nyújtani.

14. Milyen visszajelzések érkeznek az iskolából az óvodai hátránykompenzáció hatékonyságával kapcsolatban?

Pozitív hatásról számolhatok be, nagyon dicsérik a szokás szabály rendszerünket, a jó kapcsolat az iskolával, minden gyermek számára fontos tényező.

5. Interjú a óvodapedagógusoknak – Márta (46 éves)

1. Mióta van a pályán, milyen régóta dolgozik, mint óvodapedagógus, mikor kezdett dolgozni az intézményben?

1997 óta dolgozom a pályán, 25 évig alsós tanítóként, valamint párhuzamosan fejlesztő pedagógusként, óvoda-iskola átmenet koordinátorként. Óvodapedagógusként 2020. óta dolgozom, az intézményben.

2. Részt vett-e a témához kapcsolódó, bármilyen továbbképzésben?

Több alkalommal vettem részt továbbképzésben, ilyen volt pl: Hátránykompenzációs képzés, a romapedagógiai képzés, ezek a tanulmányok sokat segítettek a munkám során

3. Dolgozott már más intézményben, ha igen akkor az vidéki vagy városi óvoda volt ?

Dolgoztam más óvodában is, pl.: Budapesten a X. kerületen belül.

4. A csoportjában milyen arányban vannak roma származású gyermekek ?

Jelenlegi csoportomban kb.: 60% -a roma származású a gyermekek aránya jelenleg.

5. Milyen végzettségű szülők, járnak a csoportjába ?

A szülők végzettsége vegyes, többségükben alacsony végzettségűek, 8 általános iskola, kevesebben középiskolai, még kevesebben felsőfokú végzettségűek.

6. Mi jellemzi a vizsgált óvodába járó roma gyermekek szociokulturális helyzetét, mi a meglátása a témáról?

Csoportom roma származású gyermekeinek szociokulturális háttere többségében hátrányos. Jellemzően lakhatási, megélhetési, elhelyezkedési gondokkal küszködnek a szülők. A családok fele teljes, míg másik fele csonka család. Érzelmi nevelésükben többnyire gyermekszeretőek, gondoskodók, túlféltőek. Fegyelmezési eszközeikben gyakran következtelenek, érzelem vezéreltek, nem objektívek.

7. Mit gondol a roma gyermekek helyzetéről intézményi szinten ?

Intézményünkben a pedagógiai program teljes mértékben támogatja és elősegíti a hátrányos helyzetű gyermekek képességeinek kibontakoztatását, viselkedésének rendezését, beilleszkedésük elősegítését szabály és szokásrend erősítése által.

8. Mit gondol hogyan alakul az óvoda és a roma családok kapcsolata, együttműködése az intézményben ?

A csoportomba lévő családok és az óvoda együttműködése nagyon szoros és segítő jellegű. Úgy érzem, hogy kölcsönös bizalom, elfogadás és tisztelet jellemzi a feleket, érvényesül az inkluzív szemléletmód. A szülők és gyermekek szeretik óvodánkat és nyugodt szívvel bízzák ránk gyermeküket.

9. Hogyan látja a roma családokat az intézményes neveléssel kapcsolatban?

Elsősorban a közös értékrendet szabály és szokásrendet, valamint a beilleszkedési nehézségeket kell rendezni konszenzuson alapuló megbeszélések és döntések után. Nagy segítséget jelent ebben a szülői klub, esetmegbeszélések, egymás kultúrájának megismerése.

10. Hogy gondolja mennyire vannak felkészülve az óvodapedagógusok a roma gyermekek nevelésére ?

Úgy gondolom, ma már szinte minden intézményben jelen van az etnikai sokszínűség, a pedagógusok felkészültségét pedig elsősorban beállítottságuk, tapasztalatuk, habitusuk befolyásolja.

11. Akadályozott-e a roma gyermekek társadalmi beilleszkedése Ön szerint ?

Azt gondolom az előítéletek miatt némileg akadályozott, azonban ez a többségi társadalomra és a romákra egyaránt igaz.

12. Mi a tapasztalata a roma gyermekek óvodai neveléssel kapcsolatban, mit lehet elérni a velük való foglalkozással, honnan -hová lehet eljuttatni őket ?

Sokat számít, hogy az óvodapedagógus mennyire fogadja el az adott gyermeket és természetesen nagyon is számít, hogy adott gyermek milyen fejlettségi szinten van és, hogy a szülők partnerek -e a nevelésben. Adottak a feltételek mire iskolába kerül, minden támogatást megkaphat.

13. Milyen hátránykompenzációs tevékenységeket végeznek a település óvodájában?

A hátránykompenzációra mi nagyobb hangsúlyt fektetünk, mint más intézmény, hiszen a mi roma gyermekeink szociokulturális hátterük sajnos elmaradottabb, mint a nem roma társaiké. Valószínűsíthető, hogy ha az óvoda napi szinten az érzelmi biztonságon felül biztosít ezeknek a gyermekeknek meleg ételt /ez nyárra is vonatkozik persze / azon kívül meleg van az óvodában és ezzel a alapvető szükségleteket máris besegítettünk. Mert sajnos sok esetben a szülőknek nagyon nehéz megküzdenni ezekkel a szükségletekkel vagy feladatokkal.

14. Milyen visszajelzések érkeznek az iskolából az óvodai hátránykompenzáció hatékonyságával kapcsolatban?

Nagyon jó kapcsolatunk van az iskolával, ők is úgy ismerik a családokat mint mi óvodapedagógusok, hiszen nagyon kicsi a falu és így mindig egy első osztály indul, dicsérik a szokás szabályrendszerünket, amivel érkeznek a gyermekek.

7.2 Országos Roma Önkormányzat Képviselőjével az interjú

(2. sz. melléklet)

Interjúvázlat

Interjú a Országos Roma Önkormányzat Képviselőjével .

1. Mióta Képviselője az Országos Roma Önkormányzatnak ?
2. Milyen feladatokat végez a Roma Önkormányzat a településen ?
3. Miért tartja fontosnak a munkáját?
4. Mit gondol a romák helyzetéről település szinten ?
5. Fontosnak tartja –e az óvoda és az Roma Önkormányzat együttműködését ?
6. Együttműködnek- e önnel munkája során a roma szülők?
7. Milyen okokból keresik fel a roma szülők legtöbbször Roma Önkormányzatot?
8. Ön hogyan viszonyul a multikulturális alapokon álló nevelési, oktatási szemlélethez?
9. Milyen tapasztalata van a roma gyermekek nevelésével kapcsolatban?
10. A tradicionális roma nevelésről beszélhetünk- e a településen belül ?
11. Hogyan viszonyulnak a romák az intézményes neveléshez / konkrétan az óvodáról beszélünk / ezzel kapcsolatban mit gondol ?
12. Milyen a roma családok egymás közötti kapcsolata?
13. A településen élő romák jelenlegi élethelyzetük, életmódjuk miben tér el a magyar családoktól ?
14. Mit ajánlana a roma fiataloknak akik ki akarnak törni a településről ?

Együttműködését köszönöm!

7.2.1 Országos Roma Önkormányzat Képviselőjével (2. sz. melléklet)

6. Interjú a Országos Roma Önkormányzat Képviselőjével -Judit (55 éves)

1. Mióta Képviselője az Országos Roma Önkormányzatnak?

Egy tizenegy gyermekes családból származom, mindig a településen laktam két gyermekem van négy unokám, házaságban élek mér 40 éve. 2002 -ben választottak meg a helyi Roma Önkormányzat Vezetőjének, és már több mint 20 éve dolgozom. Majd 2019 – ben FIROSZ területi nemzetiségi listája (Hajdú-Bihar megye) színeiben jutottam be a Országos Roma Önkormányzat Képviselőként, amelynek jelenlegi Agócs János az Elnöke.

2. Milyen feladatokat végez a Roma Önkormányzat a településen ?

Megyei szintű képviselő vagyok, vagyis Egyek -Tiszacsege- Újszentmargita – Balmazújváros települések is hozzám tartoznak. Nagyon komolyan veszem a munkámat!

*Nagyon sok mindennel megkeresnek a meg a romák, de főleg valami féle segítség, kérés pl.: lakhatással kapcsolatos támogatások, élelmiszercsomagok, ruhaadományok temetéssel kapcsolatos feladatok idősebb emberek támogatása akár érzelmileg is, stb. De volt mikor én fizettem a gyermekek osztálypénzét a szülő helyett. Több esetben hozzám fordulnak ha veszekednek a családok, hogy segítek nekik igazságot tenni. De talán a legfontosabb feladatom mostanában a településen fellendült a drog használta, vagyis ezek gyenge tartalmú pszichoaktív szerek. Segíték a Rendőrséget tájékoztatni a településen az ügyben beszélgetek a fiatalokkal a káros hatásokról, felvettem az iskola igazgatóval a kapcsolatot a prevenció, előadások kezdeményesések miatt. Azon kívül **polgárőr** is vagyok, esténként járjuk a falut, védem és óvom őket. Felelős vagyok a fiatalokért, nekem a legfontosabb a gyermekek védelme!*

3. Miért tatja fontosnak a munkáját?

Ennyi év után számít, mit mondok, próbálok a társadalmi normáknak megfelelően irányt mutatni, segíteni jót cselekedni. Ez egy nagy felelősség, kiválasztott vagyok, bár már 4 gyermek nagymamájaként nagyon fontos számomra a példamutatás az erkölcsi tartás. Bízom benne az elmúlt években sok segítségnyújtás elősegítette a romák számára, hogy itt vagyok. Gyertek nyugodtan, mindent megteszek, hogy könnyebb legyen nektek.

4. Mit gondol a romák helyzetéről település szinten?

Sajnos nem könnyű a mai nap is folyton csörgött a telefonom, az egyik család lakása /háza össze megszakadt, a fél oldala kidőlt, jelen pillanatban lakhatatlanná vált. A családban három gyermek van, kettő kislány továbbá tanul Balmazújvároson, egy kisfiú pedig a település általános iskolájában jár. Borzasztó az eset, ma este már nem alhatnak otthon úgy, hogy család egyik fele rokonoknál szállt meg a másik pedig nálam, sajnos egybe tartani sajnos nem tudtam őket mert az én házam sem nagy. Most pedig pénzügyi forrást kell találnom az építkezési anyagokra és persze szakemberre is lesz szükség. A szülők közmunkaprogramba dolgoznak nincs megtakarításuk, a mindennapi megélhetés is veszélyeztetve van számukra. De visszatérve a kérdésre Újszentmargita egy kicsi település messze a nagyobb városoktól. A munkalehetőség sajnos nem kedvező, az emberek kissé bezűkültek, zártan élnek. Sajnos nem igazán kedvező számukra fejlődés és a tovább lépés.

5. Fontosnak tartja –e az óvoda és az Roma Önkormányzat együttműködését ?

Mindenképp van is együttműködési nyilatkozat a két intézmény között, a kapcsolat erős a rendezvények által, a legutóbbi fánkot sütöttünk farsangra az egész óvoda gyermekei részére több mint 100 db-ot, a nyersanyagot is az önkormányzatunk biztosította. De sütöttük már lángost és palacsintát is gyermeknap alkalmából. Évente a roma napra hívjuk az óvodai dolgozókat, hogy fessenek arcot a gyerekek számára, és mi pedig fagyival meglepjük a falu gyermekeit. Éves szinten több rendezvény is van pl. Böllér főzőversenyen, ahol az óvodai dolgozókkal veszünk részt a versenyen. Az együttműködésünk havi szintre bontható a rendezvények miatt, az óvoda vezető asszony több alkalommal is felhív, ha nem boldogul egy -egy roma családdal, hogy segítsék meggyőzni őket a óvodai szabályok betartásával kapcsolatban.

6. Együttműködnek- e önnel munkája során a roma szülők?

Sajnos van egy család, aki nem igazán akar együttműködni, a családfő szeretné átvenni a helyem Roma Önkormányzatnál, szerinte nem együtt élésre kellene buzdítani a családokat, itt a magyar és roma családokról beszélek. Vagyis szegregálni szeretné a romákat a magyaroktól, egyszóval különbséget tesz a roma és a nem roma emberek között. Ez nem jó, én az együtt élés és az együtt nevelés híve vagyok. Ember az ember, gyermek az gyermek, nincs különbség!

7. Milyen okokból keresik fel a roma szülők legtöbbször Roma Önkormányzatot?

Főként adományokért főleg a ruhákért, mert tudják, havi egyszer megyek, Budapestre az Országos Roma Önkormányzatnak van egy nagy hangárja és ott kapja az adott település a bálás használt ruhákat. Mikor megyek, kiírom a facebookra hogy melyik településem kapja az adott hónapban az adományt. A szállítás segítségével alapszik HHT '98 Kft kábeltévét üzemeltető vezető szokott segíteni, nagy mikrobusszal rendelkezik, ő visz fel érte, cserébe én meg kihordom a településen az internet számlát/csekket, így tudom viszonzni a segítséget.

8. Ön hogyan viszonyul a multikulturális alapokon álló nevelési, oktatási szemlélethez?

Már az előző kérdésben kitértem erre, egymás mellett élni, megélni számomra az egyik legfontosabb dolog. Én büszke nő vagyok nem szégyellem, hogy roma vagyok, de én ettől sem több sem kevesebb nem vagyok, én egyszerűen ember vagyok. Az előítéletek csökkentése nagyon fontos feladat ezekhez mind az óvoda és mind az iskola hihetetlen nagy segítséget nyújthat a roma gyermekek számára. Maga az elfogadás már családon belül is kezdődhet, mit képvisel a szülő mire tanítja a gyermekét. Engem sokat bántottak életem során, barna bőrű ember vagyok tudom milyen előítéletek halójában lenni. Ezért is fontos számomra, hogy segítsen a gyermeket vagy ha kell támasz legyen számukra. Az esélyt minden gyermeknek meg kell adni és az oktatásnak fontos üzenete kellene, hogy legyen.

9. Milyen tapasztalata van a roma gyermekek nevelésével kapcsolatban?

A roma a gyermek az óvodában nagyon jó helyen vannak, örülök, hogy kötelező az óvoda és a szülők már korán beadják bölcsődébe a gyermeküket, nagy szükségük van rá, támaszra szorulnak. Nagyon korán szülnek a roma lányok, és mindegyiknek 3,4,5, gyermeke van már a húszas éveiben. Sok nem bírja a terhet, hiszen ő sem kapott megfelelő nevelést. A mindennapi étkezés meleg étel, biztosítása az intézményen belüli segítségnyújtás nélkülözhetetlen a településen élő gyermekes családok részére.

10. A tradicionális roma nevelésről beszélhetünk-e a településen belül ?

Az én férjem magyar származású, de én izig, vérig roma származású vagyok, én még úgy nőttem fel, hogy volt a falúba igazi cigány élet. A szülők vályogot vetettek, teknőt faragtak, nagymamán beszélte a lovári nyelvet, vagy jósoltak a piacon az öreg nénik pénzért. A cigányzenész lét eleme, szíve volt a falunak, muzsikus cigánynak hívták őket, hegedültek, kannán doboltak vagy kanállal zenéltek és táncoltak, de imádtam, fantasztikus volt.

Ma már ez nem feltétlenül van így, de még mindig össze tudok hozni egy táncsoportot, ruhánk, is van. Vannak férfiak, akik tudnak kannán és kanállal dobolni, zenélni a roma napokon mindig fellépünk és imádnak minket.

11. Hogyan viszonyulnak a romák az intézményes neveléshez / konkrétan az óvodáról beszélünk / ezzel kapcsolatban mit gondol ?

Több esetben van probléma, mondjuk ki, ők nem szeretik ha megmondják nekik, hogy neveljenek, nem szeretik a szabályokat, többen gyermek megőrzést látnak az intézményben.

Egy biztos, a roma szülő imádja a gyermekét képes ölni érte főleg a fiúkat , szinte semmit nem kell tenni a fiú gyermeknek a családban, kényeztetni az anyja és a lánytestvérei is egésznap a kedvében járnak.

12 .Milyen a roma családok egymás közötti kapcsolata?

Sok esetben jónak mondható sok a rokon szegről, végről, közel laknak egymáshoz sok esetben támogatják is egymást, addig a pillanatig még nincs buli. A szórakozás alatt pl.: keresztelő, születésnap, névnap, ballagás - természetesen a 8. osztályból, mert csak addig járnak iskolába, míg be nem töltik a 16. életévüket szóval míg kötelező – karácsony, húsvét, mindig van valami, hogy igyanak, utána veszekednek és hívják a Rendőrt, és másnap kibékülnek.

13. A településen élő romák jelenlegi élethelyzetük, életmódjuk miben tér el a magyar családoktól ?

Sok esetben egybe fonódtak az életük sok az vegyes házasság, együttélés, de ami nem feltétlenül jó, hogy a magyar családtag a roma család hagyományait nevelési elveit kezdi elfogadni, szinte a magyar családtag cigányabb, mint aki annak született.

14. Mit ajánlana a roma fiataloknak akik ki akarnak törni a településről ?

A fiatalok a legfontosabbak számomra, hiszen ők a jövő több fiatalnak sikerült elkerülni, kiszakadni a roma világból elszakadni otthonról, már van köztük: Rendőr, Katona, Üzletvezető, Kisgyermeknevelő, Óvodapedagógus és ezeket a fiatalokat nagyon ríkáni látni itthon, mert a nagyvárosokban élnek, ők szerencsések, nekik sikerült, nem tudta vissza húzni a család erős hatása.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Jónásné Farkas Beatrix
A Hallgató Neptun kódja: XKSK6T
A dolgozat címe: A roma gyermekek nevelése az Újszentmargitai Hétszínvirág Óvoda és Bölcsőde
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Neveléstudományi Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

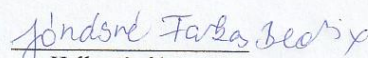
Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe.

Kelt: 2023 év 05. hó 02. nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

NYILATKOZAT

Alulírott Jónásné Farkas Beatrix, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Budai Campus, Neveléstudomány MA szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. 05. 02.

Jónásné Farkas Beatrix
Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. 05. 02.

Füvészné János
Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

A DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Dolgozat címe : **A roma gyermekek nevelése az újszentmargitai óvodában**

A dolgozatot készítő hallgató neve : **Jónásné Farkas Beatrix**

Szak, képzési szint és tagozat megnevezése :Neveléstudományi mesterszak levelező

Tanszék/Intézet : Neveléstudomány Intézet

Belső témavezető: Dr . Fináncz Judit PhD egyetemi docens

A dolgozatom a roma gyermek az óvodában nevelést vizsgálja témakört taglalja az újszentmargitai településen. A szakirodalmi rész többnyire a roma kérdéskört boncolgatja, , segítségével feltárom a Magyarországon élő roma családok helyzetét , elmezem a család szerkezetét, majd roma családok kultúrája , szokásai követően jön a település és intézményeinek, kulturális életének, hagyományainak, valamint az ott élő romák helyzetének bemutatása, majd az intézmény szakmai és szervezeti dokumentációjának áttekintése és elemzése, majd az interjúk elemzése következik. a romák kultúra, szokásai kutatás legfőbb célja jelenleg, hogyan is nevelnek a roma családok kisgyermeket Újszentmargitán, és hogyan látjuk ezt mi, pedagógus szemmel. A település óvodapedagógusaival beszélve, sok hasonlóságot véltem felfedezni a témával kapcsolatban. Kvalitatív kutatási módszerekből a legismertebbet használtam, az interjút. Az 5 óvodapedagógus, próbált a kutatási kérdéseimre válaszolni, majd egy roma képviselővel készítettem mély interjút. Munkám alatt a nehéz súlyú kérdéskörre is választ kaptam pl: milyen a szociokulturális helyzet a településen. Az interjú alanyok készségesek voltak, a kérdésekre adott válaszok egyértelműek és tárgyilagosak. A megkérdezett alanyok optimálisan látják a roma szülők nevelési szokásait, gyermekek családban való helyzetét, és az intézménnyel való kapcsolatukat. A problémák adóttak, nekünk pedig, mint óvodapedagógusnak vagy maga az óvodának meg kell tennünk mindent, hogy ezek a kisgyermek, míg óvodások ne sérüljenek, és szeretettel, és boldogan járjanak óvodába. A szülőknek pedig, könnyebben tudunk segíteni a gyermekek nevelésével kapcsolatban, hátránykompenzációban. Tapasztalataim, próbálkozásaim bizonyosságot tettek arra, hogy elképzeléseim létrehozhatók, a roma gyermekek helyzetére vonatkozó célkitűzéseink mellett határozottan ki kell tartanunk a fejlődés érdekében. Esetenként az intézménynek nyitottabbnak és elfogadóbbnak kell, hogy legyenek, hiszen ez mind a gyermek érdekét képviseli. Pozitív példa lehet, majd a gyermeknek számára a Roma Önkormányzat Képviselője , aki tisztességben szakmaialázattal végzi a feladatát.